

ZVONÍ!

03/2016

Člověk v tísni, o. p. s.

**Děti nezkoušíme,
raději jim
ukazujeme radost
z poznávání**

Rozhovor s Martinou Francuchovou, metodičkou předškolních klubů organizace Člověk v tísni

**Panenko Persona
Doll učí děti
mluvit o všem,
co je trápí**

Reportáž o využívání speciální výukové pomůcky, která je pro děti spíš kamarádem

**Portál jsns.cz
nabízí filmy
vhodné přímo
do výuky**

Nabídka filmů z festivalu dokumentů Jeden svět určená pro učitele základních a středních škol

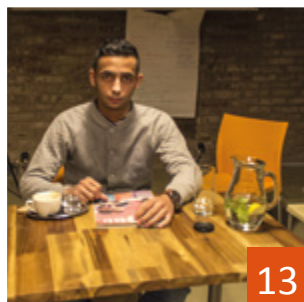
Služeb doučování začal Marek využívat před čtyřmi lety. Nyní se hlásí na VŠ.

Martina Francuchová o tom, kam dokráčely předškolní kluby za 10 let své existence.

Panenko Persona Dolls pomáhá dětem svěřovat se se svými problémy a starostmi.

13

24

38

Mladí lidé prý nemají zájem o věci veřejné. Nesouhlasíme. Stačí je jen podpořit.

Fotoreportáž z barmské klášterní školy, kam chodí děti z chudých rodin.

42

Jak pracovat s dětmi cizinců, pro které není čeština jejich mateřským jazykem?

28

obsah

Děti nezkoušíme, raději jim ukazujeme radost z poznávání . . . 6

Rozhovor s Martinou Francuchovou, metodičkou předškolních klubů.

Tresty nepomůžou, na něco si každý člověk musí přijít sám. . . 13

Příběh Marka ukazuje, proč má doučování smysl.

V klubu nám nikdo nenadáává. A máme tu svoji kapelu. . . 20

Reportáž z ústeckého nízkoprahového klubu pro děti a mládež.

Panenko Persona Doll učí děti mluvit o všem, co je trápí. . . 24

Reportáž o využívání speciální výukové pomůcky, která je spíš kamarádem.

Jak zapojit žáka s odlišným mateřským jazykem do výuky? . . 28

Na jaké bariéry děti cizinců naráží? A co dělat pro jejich překonání?

Portál jsns.cz nabízí filmy vhodné přímo do výuky . . . 34

Nabídka filmů z festivalu dokumentárních filmů Jeden svět.

Aby se mohl stát knězem, utekl před komunismem do Říma . . 40

Reportáž ze setkání studentů s člověkem, který kvůli víře uprchl z ČSSR.

Klášterní školy tvoří v Barmě alternativu pro chudé děti. . . 42

Fotoreportáž ze školy, která dětem poskytuje kromě vzdělání i domov.

editorial

Vážení přátelé,

právě v rukou držíte časopis Zvoní, který vydává organizace Člověk v tísni. Dříve jste se s ním mohli setkávat v rámci projektu „Pojďte do školy!“, který po dva roky sdružoval devět neziskových organizací, které pomáhají prosazovat rovné podmínky ve vzdělávání. Projekt již sice skončil, ale naše snaha o to, aby všechny děti v České republice měly možnost dosáhnout na kvalitní vzdělání, stále pokračuje.

Proto jsme se rozhodli zachovat i časopis Zvoní, který vám tentokrát přináší ucelenou nabídku vzdělávacích služeb této organizace. Materiály dodali především pracovníci tří sekcí organizace (**Programy sociální integrace**, **Varianty** a **Jeden svět na školách**), které se tématem vzdělávání různým způsobem zabývají. Na konci časopisu pak pro zajímavost naleznete fotoreportáž z barmské klášterní školy. Podporou vzdělávání se totiž zabýváme nejen doma, ale i v zahraničí. Přeji příjemné čtení...

Martin Kovalčík
mediální koordinátor
Programů sociální integrace

PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ patří mezi základní stavební kameny činnosti organizace Člověk v tísni. Platí to v Afghánistánu stejně tak i v ČR. Foto: Iva Zimová

KOMENTÁŘ

Děti jsou šancí, jak pozitivně změnit naši společnost

Podpora pracovníků organizace Člověk v tísni se kromě dětí zaměřuje také na učitele.

Začalo to pomocí ve válkou stíženém Balkáně, kdy bylo kromě humanitárních dodávek potřeba zajistit pokračování vzdělávání dětí v uprchlických táborech a obležených městech. Na přelomu tisíciletí jsme přidali interkulturní vzdělávání v Česku, úzce provázané se zkušeností kolegů z misí a kolega Karel Strachota začal objíždět školy s projekcemi dokumentárních filmů. Z nadšeneckých aktivit tak postupně vznikly vzdělávací programy Varianty a Jeden svět na školách, které spolupracují se stovkami učitelů a s víc než polovinou škol v ČR. K dětem a mladým lidem nás to znovu přivedlo při pomoci lidem v českých ghettech v nejchudších koutech České republiky. Jako by se tím potvrzovalo, že právě mají největší šance k tomu, aby vystoupily z kruhu chudoby a něco pozitivního ve svém životě i ve společnosti změnila.

Stejně šance

Naše vzdělávací služby se časem zprofesionalizovaly, ale nezměnil se základní motiv. „Věříme, že škola by měla být místem, které by mělo rozdíly překonávat, nikoli posilovat. Jde ostatně o základní právo moderní liberální společnosti – mít stejně šance. Lépe řečeno nemít hned na počátku života horší šance než většina,“ vysvět-

Kontakty:

PROGRAMY SOCIÁLNÍ INTEGRACE (předškolní kluby, doučování, metoda Grunnlaget, apod.): Martin Kovalčík, email: martin.kovalcik@clovekvtsni.cz

VARIANTY (kurzy pro pedagogy, metoda Persona Dolls, globální rozvojové vzdělávání, atd.): Jana Odstrčilová, email: jana.odstrcilova@clovekvtsni.cz

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH (dokumenty ve výuce, ocenění Gratias Tibi, Příběhy bezpráví, atd.): Helena Kotenová, helena.kotenova@jsns.cz

luje Šimon Pánek, ředitel organizace Člověk v tísni. Všechny vzdělávací aktivity této organizace se proto snaží začlenit inkluzivní přístup, který se dlouhodobě prosazuje v západních a zvláště skandinávských zemích, ve kterých školství dosahuje v rámci mezinárodních srovnání dlouhodobě nejlepších výsledků.

Zkušenosti z misí

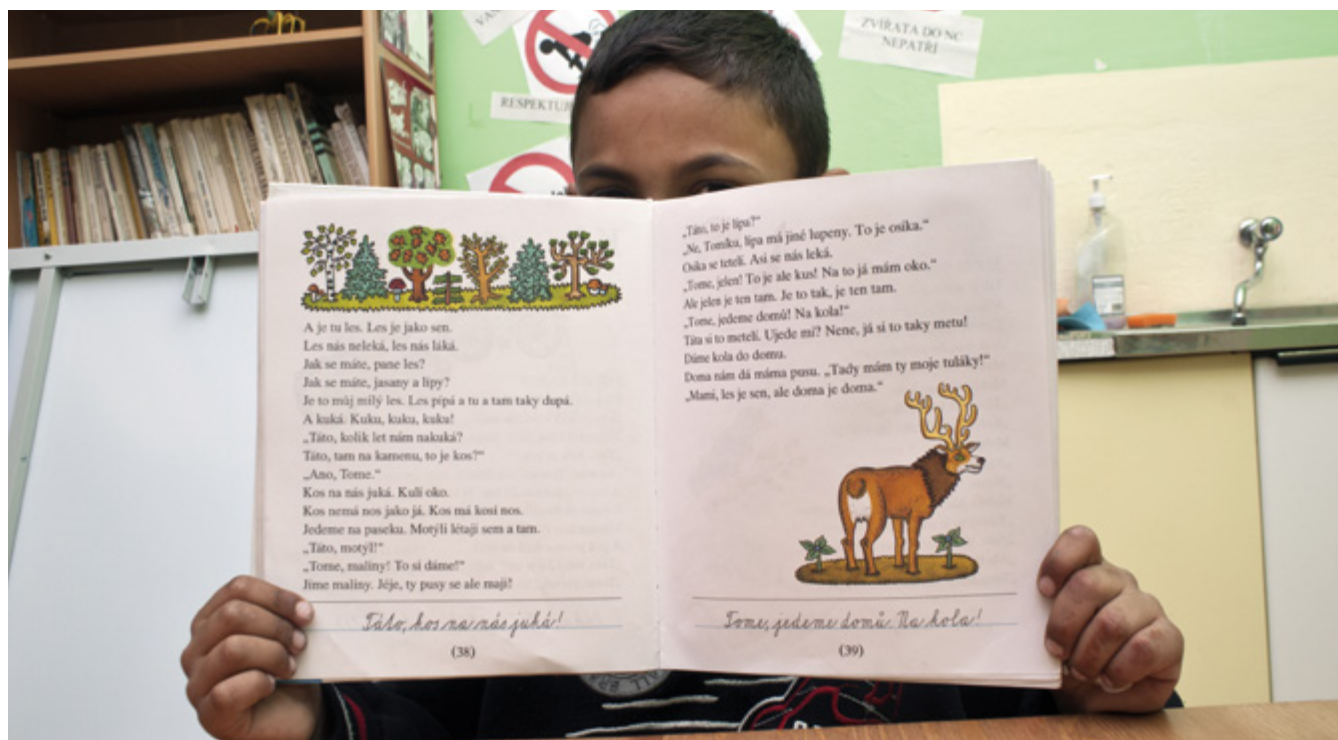
Člověk v tísni působí ve 30 zemích celého světa. Zkušenosti kolegů ze setkávání s odlišnými kulturami, potřeba jim rozumět a hledat možnosti jejich soužití pak vedly k prosazování globálního rozvojového vzdělání, které pomáhá orientaci v tématech, jakými jsou lidská práva, chudoba či klimatické změny. Jejich znalost a pocho-

pení dnes představují nezbytnou výbavu, bez níž se jen těžko zorientujete v současném propojeném světě.

Film je učební pomůcka

Učitelům nabízíme kromě velké škály praktických školení či metodických materiálů dokumentární filmy, které tvoří důležitý doplněk výuky a pomáhají jim otevírat složitá témata. Uživatelé portálu – učitelé i žáci – mají veškeré výukové materiály Jednoho světa na školách k dispozici online a mohou s nimi pohodlně pracovat při přípravách na hodiny anebo v hodinách samotných. Dnes s nimi pracují učitelé a žáci na více než 3 500 základních a středních školách v Česku.

Tomáš Urban

V ČR BOHUŽEL ŽIJE MNOHO DĚTÍ, které při vstupu na základní školu nestojí na stejné startovní čáře jako jejich vrstevníci.

Foto: Iva Zimová

Děti podporujeme po celou dobu jejich vzdělávací cesty

Vzdělávací služby Programů sociální integrace se zaměřují na děti, které vyrůstají na různých „špatných adresách“, a jejichž rodiče jim nejsou schopni poskytnout potřebnou pomoc.

Jedním z nejdůležitějších faktorů, které rozhodují o tom, jak bude dítě ve škole úspěšné, je rodinné zázemí. Vzdělávací služby Programů sociální integrace (PSI) se zaměřují na děti, které vyrůstají v prostředí sociálně vyloučených lokalit a jejichž rodiče jim nejsou schopni poskytnout při vzdělávání adekvátní podporu. Důvodů, proč tomu tak je, bychom našli mnoho, mezi ty nejčastější patří fakt, že sami mají nízké vzdělání (často prošli jen zvláštní školou). Právě děti z těchto rodin potřebují ve školách a školkách nejvíce pomoci, stojí totiž na úplně jiné startovní čáře než jejich vrstevníci.

Začínáme již s těmi nejmenšími

Vzdělávací aktivity PSI tvoří komplexní službu, která děti podporuje po celou dobu jejich cesty vzděláváním. „Ideálně s nimi pracujeme od předškolního věku až do doby, kdy vstupují na trh práce,“ říká Jan Černý, ředitel PSI. Pro ty nejmladší je určeno **dvanáct předškolních klubů**, které je připravují na přestup do běžné mateřské školy. „V případě, že tato možnost nepřichází v úvahu, slouží kluby jako příprava na vstup na základní školu,“ dodává.

Po nástupu do školy se dětem začnou věnovat dobrovolníci, kteří jim pomáhají v rámci **doučování**. To probíhá buď skupinovou formou, častěji však dobrovolníci docházejí jednou týdně přímo do rodiny. Smyslem této služby není pouze zlepšení prospěchu, doučování s sebou přináší mnoho dalších pozitivních efektů. Pat-

40

tolik procent tvoří děti z celkového počtu zhruba 7000 tisíc lidí, které každoročně Programy sociální integrace podporují.

ří mezi ně především větší zájem o školu, který se projevuje například snížením počtu absencí či větší aktivitou dítěte při vyučování. Co je toho příčinou? „Především fakt, že dítě se díky pravidelné domácí přípravě cítí ve škole jistější, ta pro něj přestává být strašákem, něčím, co přináší jen problémy a starosti,“ vysvětluje Jan Černý.

Jako velmi zásadní se jeví doba, kdy dítě končí povinnou školní docházku a rozho-

duje se co bude dělat dál. I zde mají rodiny problém vyznat se v nabízených možnostech, občas si neví rady s administrativou. Právě proto jsou zde **kariérní poradci**, kteří vše potřebné s rodiči i samotným dítětem proberou, ukáží jim existující možnosti, pomůžou s vyplňováním přihlášek a s jinými formalitami. Nezapomínáme však ani na dobu, kdy jsou děti mimo školu. V našich **nízkoprahových klubech** najdou nejen možnost smysluplného trávení volného času, ale také místo, kde se mohou v klidu učit, je zde počítač, internet a jiné pomůcky, které doma nemají.

Vyděláme na tom všichni

„Kvalitní vzdělání považujeme za základní kámen úspěšného života. Věříme, že právě vzdělání je tou cestou, která dětem v budoucnu umožní uplatnění v životě. V konečném důsledku z toho nakonec profitujeme všichni. Je zájmem nás všech, aby české školy opouštěli mladí lidé, kteří se jsou schopni uplatnit nejen na pracovním trhu, ale ve společnosti jako takové,“ uzavírá Jan Černý.

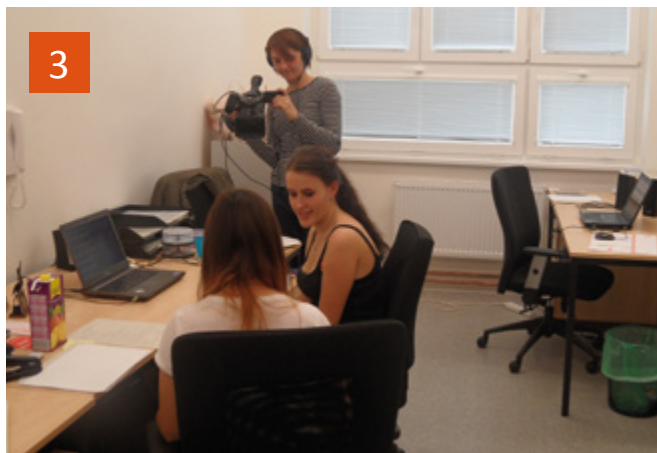
Martin Kovalčík

PŘEDŠKOLNÍ KLUBY jsou prvním místem, kde se s dětmi setkáváme. Připravujeme je zde na přestup do běžné školky nebo na zápis do školy. O tom, jakou cestou se vydáme, rozhoduje především věk, kdy s dítětem začneme pracovat. *4x foto: Iva Zimová*

PO VSTUPU NA ZÁKLADNÍ ŠKOLU se dětem věnují dobrovolníci v rámci doučování. To probíhá nejčastěji přímo v rodinách dětí.

KARIÉRNÍ PORADENSTVÍ přichází na řadu v době, kdy mladí lidé nastupují na některou z forem sekundárního vzdělávání.

NÍZKOPRAHOVÁ CENTRA pro děti a mládež jsou místem, kde mohou dospívající smyslně trávit svůj volný čas.

MARTINA FRANCUCHOVÁ pracuje v organizaci Člověk v tísni jako metodička předškolních klubů.

Foto: Martin Kovalčík

ROZHOVOR

Děti nezkoušíme. Raději jim ukazujeme radost z poznávání

„Pro mě je úspěchem to, když od nás dítě odchází připravené. Připravené učit se, poznávat svět, protože už ví, jak velká radost to je. A to mu nikdo nevezme,“ říká Martina Francuchová.

První předškolní klub otevřela organizace Člověk v tísni v roce 2005 v Bílině. Šlo o pilotní projekt, který měl vyzkoušet, jak se tento druh podpory osvědčí v praxi. Nyní jich organizace provozuje dvanáct a kluby se řadí mezi nejúspěšnější programy. O jejich fungování vypráví Martina Francuchová, metodička předškolních klubů.

Pojďme nejdřív na začátek. Jak se zrodil nápad otevřít předškolní klub v Bílině?

V roce 1999 vznikly v rámci organizace Programy sociální integrace – tenkrát se jmenovaly Terénní programy. Jejich cílem byla pomoc lidem žijícím v podmínkách sociálního vyloučení. Pracovali jsme tenkrát převážně s dospělými lidmi. Časem jsme začali chápat, že pokud chceme dlouhodobě něco měnit, musíme začít pracovat s dětmi. Otevřeli jsme první nízkoprahová centra a začali doučovat. Nicméně to pořád nevedlo ke kýženému výsledku. Proto jsme se rozhodli pracovat s ještě nižší věkovou skupinou.

A tak vznikly předškolní kluby...

Ano, díky zkušenostem získaným v rámci doučování a při poskytování dalších služeb

jsme si uvědomili, že začít pracovat s dětmi až po vstupu do školy je pozdě. Tyto děti ve školách totiž neselhávají proto, že by byly hloupé, výuku by za normálních okolností v pohodě zvládaly. Bohužel však vyrůstají v daleko horších životních podmínkách

nejvíce, ji nedostávají. Proto vznikly předškolní kluby. Po pěti letech zkoušení v Bílině jsme si vše vyhodnotili a rozhodli jsme se projekt rozšířit i do dalších měst. V současnosti, na začátku roku 2016, provozujeme celkem 12 předškolních klubů a jen loni jimi prošlo 441 dětí.

441

tolik dětí prošlo v roce 2015 našimi 12 předškolními kluby. Naleznete je v Bílině, Chodově, Chomutově, Kladně, Liberci, Plouznici, Praze, Přerově, Rokycanech, Sokolově, Ústí nad Labem – Předlicích a Ústí nad Labem – Mojžíři.

kách než jejich vrstevníci a díky tomu stojí na jiné startovní čáře. A to nemusí být tak složité dohnat, avšak musí se s dětmi začít pracovat dříve. Nejlépe od tří let. Jenže právě tyto děti do běžných školek nechodí. Důvodů je mnoho, ale faktem je, že děti, které u nás předškolní přípravu potřebují

Krušné začátky

Zkuste ještě jednou zavzpomínat na dobu před deseti lety, co všechno otevření bílinského klubu obnášelo?

V Bílině to hodně stálo na člověku, který to vedl. Karolína Ranglová (rozhovor s ní najdete na str. 8) měla tu výhodu, že měla obrovské znalosti z terénu, rodiny ji znaly a důvěřovaly jí, což se ukázalo jako stěžejní. A potvrzuje se to neustále. Pokud jsme v nějaké lokalitě dlouhodobě známí a zavedení, pokud v rodinách doučujeme nebo tam chodí naši terénní pracovníci, tak je předškolní klub navštěvovanější a úspěšnější. Musíme si uvědomit, že tito rodiče sami nemají zkušenosti s žádným typem předškolního vzdělávání, nechápou jeho důležitost a berou ho jako něco nepotřebného.

Jsou nedůvěřiví, což se dá pochopit – přeci jen se jedná o jejich děti. Ten pedagogický přínos tam nevnímají, protože si sami žádnou školkou neprošli a ani v okolí nikdo takový není. Takže čím víc se rodiče s pracovníkem znají, tím víc se ta nedůvěra a obavy stírají. V Bílině se vše nastartovalo tak dobře právě kvůli tomu, že zdejší pobočka má mezi lidmi dobré jméno, je zde vybudovaná vzájemná důvěra, která vše umožnila.

V Bílině se tedy klub otevřít podařilo snadno, ale jak to bylo jinde?

Předně bych neřekla, že se v Bílině klub otvíral snadno. Vše se tenkrát dělalo poprvé, bez jakýchkoliv zkušeností, jen s nějakou vizí a nadějí. To, že se klub podařilo nastartovat, je zásluhou neuvěřitelné dřiny zdejších lidí, kteří vše postavili z ničeho. Ale zpět k otázce. Záleží na tom kterém místě. Důležitá je vzdálenost klubu od bydliště dětí, záleží i na velikosti naší pobočky, respektive kolik práce s místními lidmi dělá. Opět platí, čím více zavedeni jsme, tím jednodušší to pro klub je. Pokud jde o současný stav, tak snad kromě jednoho, se všechny kluby podařilo nastartovat tak, jak bychom si představovali. Děti chodí, vztahy s rodiči jsou taky dobré, což znovu opakuji, je pro celou věc klíčové.

Práce s rodiči

Jak práce s rodiči v rámci předškolních klubů probíhá?

Prvotně se to děje během vyzvedávání dětí z klubů. Jelikož k nám chodí méně dětí než do klasických mateřských škol, máme větší prostor komunikovat s jednotlivými rodiči. Zrekapitulujeme si s nimi celý den, bavíme se o tom, co se děti naučily, v čem je právě

jejich dítě dobré, co by naopak bylo potřeba potrénovat. To je rozdíl oproti běžným školkám, kde takové možnosti vzhledem k počtu dětí nemají. Díky tomu, že jsou kluby otevřeny jen dopoledne, mohou po obědě naše paní učitelky navštívit dítě přímo v jeho rodině a spolu s rodiči řešit potřebné záležitosti. Vše rozeberou a společně hledají cesty, jak jednotlivé věci zvládnout. Rodiče se stávají součástí příběhu, začnou rozumět tomu, proč je předškolní péče prospěšná a začnou na ní participovat. Právě tento přesah často začíná proces, kterému říkáme pedagogizace ro-

Chceme, abychom byli takové průtokové místo, kam děti přijdou, doženu to, co je třeba, a jdou dál.

dinného prostředí. Jsme s rodiči v intenzivnějším kontaktu a díky tomu s nimi nacházíme ta správná řešení. To se často týká dětí, které se k nám dostanou v pozdějším věku, kdy je toho potřeba dohnat více, což klade vyšší nároky i na samotné rodiče.

Hraje etnicita nějakou roli při přijetí? Nejsou předškolní kluby vlastně jen dalším segregáčním místem pro ty „nechtěné“?

Nehledíme na to, je-li dítě romské či přichází z majority. Takže ani nevím, kolik romských dětí k nám chodí. Ono to také záleží na tom, o jakém městě se bavíme.

Každopádně naším cílem rozhodně není vytvářet segregované náhražky mateřinek. Chceme pravý opak. Jsme první vzdělávací instituce, kterou tyto děti potkávají, a která je připraví buď na vstup do školy či na přestup do běžné mateřinky. V ideálním případě u nás dítě zůstává jeden rok, tak abychom ho i jeho rodiče byli schopni připravit na mainstreamové vzdělání. Pak odchází dál. Chceme, abychom byli takové průtokové místo, kam děti přijdou, doženu to, co je třeba, a jdou do dál.

Takže ideální doba pobytu v předškolním klubu je rok?

Ano, v případě, že k nám přijde dítě v třech, čtyřech letech věku. I to je však individuální. Teď máme v jednom klubu dva bratry, kteří jsou u nás již druhým rokem a mají problémy s řečí. Nám se bohužel nedáří tatínka přesvědčit, že je důležité chodit k logopedovi, takže kluci mají stále jazykový problém. Proto se je nesnažíme umístit do běžné školky, protože ta bariéra je stále příliš velká, děti by nerozuměli paní učitelce ani ostatním, cítili by se izolováni. A naše práce je založena pravém opaku – na zažívání úspěchu, který děti motivuje k další práci.

Grunnlaget je základ

Radost z úspěchu – to je motto, které se táhne vzdělávací metodou Grunnlaget, kterou v klubech při práci s dětmi používáte. Řekněte o ní víc...

Znovu se vrátím do roku 2006. Tenkrát jsme byli všichni nadšení, do školky se sehnaly děti a my najednou zjistili, že máme před sebou absolutně nesouroudou skupinu dětí, se kterou si nevíme rady. Každé na tom bylo jinak, nebylo na čem stavět. A přišlo pedagogické zděšení. Proto jsme hledali způsob, jak s těmito

děti pracovat jako se skupinou. Díky kolegům z Variant (*vzdělávací program organizace Člověk v tísni, pozn. red.*) jsme v Norsku objevili metodu, která všechno toto řeší. Její autory jsme pozvali do Prahy, kde pro nás uspořádali čtyřdenní školení. Poté jsme otestovali Grunnlaget v bílinském klubu. Paní učitelka si začala s dětmi sjednocovat slovní zásobu, vytvářet společné obsahy. Pracovala jen s tím, co si s dětmi sama vytvořila. Zapomněla úplně na to, že by si děti měly s sebou do výuky přinášet nějaké znalosti nebo dovednosti. Všechno, co chtěla při výuce využívat, vytvářeli spolu na místě.

První změna přišla zhruba po několika měsících a projevila se v chování dětí. Otevřely se, začaly se o vše zajímat a chtěly poznávat stále nové a nové. Paní učitelka na této vlně jela dál a jen sytila touhu dětí po vědění. Učíme je poznávat věci, strukturovat dlouhodobou paměť, analyticky myslet. Žádné zahlcování, ale jednoduchost, přímost – to jsou nástroje, které fungují. Nesnažíme se děti zkoušet a chtít je „nachytat“ na tom, co neumí, ale naopak iim zprostředkovávat radost z poznávání. A nese to své ovoce. Naše zkušenost s Grunnlagetem je více než pozitivní, nedáme na něj dopustit a v rámci školení ho nabízíme i ostatním učitelům.

Kolik pedagogů jste již proškolili? A jaké jsou ohlasy?

Za poslední dva roky jsme jich proškolili na pět set. Začít používat Grunnlaget není vůbec jednoduché, což jsme poznali na vlastní kůži. Tento způsob učení si musíte

zvnitřnit, nejde jen o nějaké techniky práce a mluvení s dětmi. To jsou jen nástroje. Občas slychám, jak se děti pomocí Grunnlagetu dobře naučily barvy. Ale tento způsob učení není o tom, jak děti naučit poznávat barvy, ale o vytváření konceptů, na kterých dále staví. Takže ano, snazší poznávání barev, tvarů apod. je vedlejším výsledkem používání metody. Ale základem, a Grunnlaget mimochodem v norštině znamená základ, je postupné vytváření sítí, systémů, pomocí kterých se dítě učí poznávat svět okolo sebe. A učitel je zde od toho, aby mu, tak jak s ním mluví, co po něm chce a co vše mu předává, pomohl tyto sítě vytvářet.

Základem je postupné vytváření sítí, systémů, pomocí kterých se dítě učí poznávat svět okolo sebe.

Proto tento způsob výuky sebou přináší daleko víc, než jen jednodušší učení barev. Děti učíme přemýšlet způsobem, na kterém budou v budoucnu stavět. Učíme je asociovat, diskriminovat a generalizovat a díky tomu porovnávat věci, analyzovat je, hledat shody a rozdíly. Děti se tím v podstatě učí učit. A to způsobem, který je nedeprimuje, ale naopak baví a motivuje. Žaluje při tom totiž radost z úspěchu. Některé z nich poprvé. Proto mě trochu mrzí, když vidím, že potenciál této metody není plně využíván, i když chápou, že zpočátku je to

velmi složité. A pevně doufám, že s přibývajícím časem tato metoda začne fungovat stejně úspěšně jako v našich klubech i jinde. První vlastovky se ostatně již objevují. Jsem v kontaktu s několika učitelkami, které metodu úspěšně zavedli, vytvářejí učební pomůcky a já věřím, že díky tomu zažijí tolik úspěchů a radosti jako my v našich klubech.

Mohla byste prosím na konkrétním příběhu ukázat, čeho jste schopni při práci v klubech dosáhnout?

Pro mě osobně je úspěchem to, když od nás dítě odchází připravené. Připravené učit se, poznávat svět, protože zažilo, jak moc velká radost to je. A to mu nikdo nevezme. Takže pokud se k nám do předškolního klubu dostane tříleté dítě, které opustila matka závislá na drogách, dítě vyrůstalo zpočátku v hrozných podmínkách a teď je ve třetí třídě a má dvojky, trojky, v pohodě funguje v kolektivu a nedělá mu problém učit se, tak jsem víc než spokojená. To je jedna z našich „success story“, které jste chtěl.

Adaptační dny

V rámci klubů nedávno vznikl nápad pořádat tzv. „adaptačními dny“. O co se jedná?

Ten nápad vznikl v Sokolově, kdy naše paní učitelka domluvila společnou návštěvu dětí z klubu v místní mateřské škole na jisté společenské akci. Vše proběhlo na jedničku a ji napadlo, proč ve spolupráci nepokračovat dál. Vždyť naším cílem je právě začleňovat naše děti do běžných škol a školek. A právě podobné akce přispívají

Reportáž Aktuálně.cz: Rodiče nemají na školku, romským dětem pomáhá klub

Sedíme v přízemním bytě na kraji ústeckého sídliště Mojžíř. Z hrnků s čajem stoupá pára, z vedlejšího pokoje se ozývá křik dětí. Všechny jsou romské. Právě se společně učí poznávat barvy. „Jakou má to jablčko barvu?“ zvedá místní učitelka Michaela Mrňousová nad hlavu kus ovoce.

Děti se chvilku ošívají, nejsou zvyklé na návštěvy. Zajímá je hlavně fotograf a to, jestli budou v novinách. Pak ale začnou jedno přes druhé pokřikovat: „Červenou barvu!“ Zvedají při tom ruce na znamení, že znaly odpověď. Smějí se. Za to, že správně odpověděly, mohou jablko sníst.

Ve školce zavírají děti do sklepa

Dětská skupina Člověka v tísni funguje na ústeckém sídlišti teprve druhým rokem. Každý den sem chodí asi deset předškoláků od tří do pěti let. O mnoho víc se jich do malých prostor bytu nevejde. Pocházejí většinou z chudých romských rodin z okolí.

Soužití s místními obyvateli přesto není ideální. „Jedna paní si chodila na radnici stěžovat tak dlouho, až nám zvedli nájem. Do té doby jsme ho měli poloviční“, popisuje Vít Kučera, ředitel ústecké pobočky organizace.

„Chodí sem, protože běžnou školku si rodiče nemohou dovolit,“ vysvětluje Kučera. I když jim mateřinka odpustí poplatky za vzdělávání, tisícovku měsíčně za ni stejně vydají – kvůli stravnému nebo vstupenkám na nejrůznější akce. Většina lidí je tu na hmotné nouzi. Další rodiče by sice na školku možná měli, běžným mateřinkám ale nevěří. Teď nedávno se prý mezi nimi rozkřiklo, že tam děti bijí a zavírají do sklepa.

Multifunkční centrum

To dětský klub ve vchodě jednoho z paneláků je pro ně jiný. Služby se tu poskytují zadarmo a vychovatelé občas docházejí i do rodin – například když je potřeba doučit staršího sourozence matematikou.

„Pořádáme také akce pro celé rodiny, letos o prázdninách jsme jeli společně pod stan,“ přidává Vít Kučera. Takovou tlupu lidí, jaká se přišla kempování zúčastnit, prý snad ještě nikdy neviděl – když jeli rodiče, museli se přidat i všichni sourozenci. Lidé si tu navíc vyřeší i problémy s dluhy, bydlením nebo prací.

Vychovatelé se přesto snaží Romů přesvědčit, aby dali své děti raději do běžné mateřinky.

Ta místní totiž problémy s kapacitou nemá. „Každý týden proto pořádáme do školky exkurze. Aby si děti zvykli,“ přibližuje učitelka Michaela.

Cesta k životu na dávkách

Děti, které navštěvují mateřskou školku, jsou totiž statisticky až třikrát méně ohroženy životem na sociálních dávkách. Naučí se základním dovednostem a do první třídy nastoupí bez rizika, že je učitelé zakrátko odsunou do praktické školy.

Vyplatí se to jim i státní kase. Světová banka před šesti lety spočítala, že Česko zbytečně vydá kvůli tomu, že odsune každé třetí romské dítě do praktické školy a nedopřeje mu patřičné vzdělání, šestnáct miliard ročně. Jde o peníze, které plynou na sociální dávky pro nevzdělané Romy, nebo které tyto lidé neodvedou na daních. Nejhorší situace je právě v sociálně vyloučených lokalitách, jako je například ústecké sídliště Mojžíř. Po celé České republice je podobných míst víc než čtyři sta.

Veronika Rodriguez
reportáž vyšla na www.aktualne.cz

k vzájemnému poznání obou stran, odpadávají zbytečné obavy a předsudky. Rodiče dětí z klubu poznají, jak to v běžné školce funguje, že tam nikdo nezavírá děti do sklepa, že se ten režim nijak zvlášť neliší od toho z klubu. Učitelky ze školky a zdejší rodiče naopak vidí, že přítomnost našich dětí není žádný problém. A nejlepší na tom všem je, že tohle všechno jim ukážou sami děti, které neřeší, které je které, ty nové jsou jen další do party. Takže se domluví pravidelné návštěvy, které se konaly jednou za 14 dní. A protože se tento model osvědčil, rozšířili jsme program i do dalších klubů. Někde to jde líp, někde to jde hůř, někde to nejde vůbec, ale tam, kde to funguje, to přináší výsledky.

Někde to funguje, někde ne. Předpokládám, že to záleží na vůli mateřských školek.

Ano. Tam, kde vůle není, se paní ředitelky ohánějí hygienickými a jinými předpisy. Neřeknou rovnou, že nechtějí, aby tam ty děti chodily, ale hrají to na to, že je problém, že děti nejsou očkovány a podobné věci. Což je samozřejmě hloupost, protože ony se stejně potkají odpoledne na hřišti. Tam, kde to naopak funguje, je přístup jiný, tam paní ředitelky nemají žádné podobné požadavky, když je vůle, tak se většinou řeší především už jen organizační záležitosti.

Kéž by kluby nebyly vůbec potřeba

Kam byste vy osobně chtěla, aby se kluby posunuly v dalších deseti letech?

Přála bych si, aby za deset let už naše podpora nemusela být tak masivní, aby běžné školky zjistily, že ty naše děti u nich mohou v pohodě prospívat, a my bychom fungovali jen jako jakási terénní podpora. Ať už v rámci rodin, nebo školek. Aby už zkrátka těch mezistupňů, kde se děti, které se nenarodily zrovna na dobrém místě, nebylo tolik zapotřebí. Aby se tyto děti nemusely extra připravovat na vstup do školky, ale aby jim potřebnou podporu byla schopna nabídnout přímo školka. A hlavně, aby tyto děti nenabírala pouze jedna mateřská škola, ale aby mohly chodit do všech ve městě.

Krásné přání, co dodat závěrem?

Možná poděkování všem našim učitelkám z klubů. Málokdo si asi uvědomí, jak je jejich práce náročná. Ona je náročná jakákoliv pedagogická práce, natož pak s dětmi, které vyrůstaly po různých ubytovnách nebo polorozpadlých domech. Každá z nich má okolo sebe deset dětí, které každé vyžaduje individuální péči, jsou často deprimované. Být tam s nimi čtyři, pět dní v týdnu a sytit ty jejich nenaplněné nebo právě objevené potřeby, je velmi vyčerpávající. Je skvělé, že většinu našich paní učitelek máme již několik let, jsou u nás spokojené, neutíkají jinnam. Těm dětem předávají maximum a je to vidět. Mají můj obdiv a respekt.

Martin Kovalčík

RADOST Z ÚSPĚCHU, to je základní nástroj, se kterým v předškolních klubech pracujeme.

DŮVĚRA RODIČŮ patří mezi nezbytné předpoklady úspěšného fungování předškolního klubu.

NEJLEPŠÍ JE, když se s dětmi začne pracovat co nejdříve. Ideální jsou tři roky věku. 3x foto: I. Zimová

KAROLÍNA RANGLOVÁ (vpravo) školí učitelky MŠ ve vzdělávací metodě Grunnlaget.

Foto: archiv ČVt

B L O G Všechny děti, které jsem učila, byly zároveň i mými učiteli

„Skutečná pedagogika začíná tam, kde se učitel učí minimálně stejně tolik jako dítě,“ píše Karolína Ranglová, která stála před deseti lety u zrodu myšlenky vzniku předškolních klubů.

V roce 2005 otevřela v Bílině organizace Člověk v tísni svůj první předškolní klub. Šlo tenkrát o pilotní projekt, který měl otestovat, jak se tato forma podpory sociálně znevýhodněných dětí osvědčí v praxi. Já jsem do klubu nastoupila jako pedagožka v době, kdy se otvíral. O specifikách dětí, se kterými budu pracovat, jsem již tenkrát věděla poměrně dost. Vystudovala jsem pedagogickou fakultu, dlouho jsem pracovala v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Také jsem měla bohaté zkušenosti s doučováním dětí, které vyrůstají v nepodnětném prostředí.

Děti si spolu neuměly hrát

Cítila jsem se naprosto připravená. Podařilo se mi získat vybavené prostory, které nám poskytly úžasné zázemí, a díky intenzivní terénní práci se do klubu přihlásilo na dvacet dětí. Těšila jsem se, jak jim vštípím vše potřebné, aby byly následně ve škole úspěšné a šťastné. Měla jsem připraveny tematické plány i spoustu báječných pomůcek. Především jsem se ale opírala o nezdolný pocit, že mám dostatek pedagogické intuice.

S začátkem školního roku začal můj osobní boj se vším, co jsem nadšeně očekávala a co bylo ve skutečnosti jinak. S prvními podzimními plískanicemi a ranní tmou začala kolísat docházka dětí, neustále jsme řešili absenci svačtin, ponožek, nedodržování pravidel. S rodiči vážla komunikace nebo byla naopak příliš vášnivá. Hned zpočátku jsem si uvědomila, že děti si ze svého živo-

Děti si ze svého života nepřinesly zdaleka to, co by měly vzhledem ke svému věku znát, vědět a umět.

ta nepřinesly zdaleka to, co by měly vzhledem ke svému věku znát, vědět a umět. A co pro mě bylo obzvláště překvapující, ač všechny měly stejné „znevýhodnění“, nešlo s nimi pracovat jako se skupinou. Pro nedostatek pojmů, slov a obsahů jsme si navzájem nerozuměli a mnohdy si neporozuměli ani děti samy mezi sebou. Neuměly si hrát.

Docházka? Záleží na důvěře rodičů

Bylo nutné věci zařídit jinak, než bylo v mém původním plánu. V první řadě bylo nutné zpravidelnit docházku. V terénu jsem tenkrát prošliapala boty, ale vyplatilo se. Zpočátku jsme dokonce některé děti ráno vyzvedli doma a do předškolky dovedli. Díky intenzivnímu kontaktu s rodinou rostla důvěra i v předškolní klub. A docházka se opět zahustila. Důvěra rodičů je pro docházku rozhodující. Děti bylo také potřeba podpořit v rozvoji pojmů, slovní zásoby, obsahů myšlení. Jak ale naučíte poznávat nové a mluvit někoho, kdo vám nerozumí a nemá na čem stavět? Měla jsem relativně málo času na to dohnat dost obsahu. Přes veškerou snahu byl však klub pro některé děti prostředím stále nesrozumitelným, cítily se zde dezorientovány. To mě trápilo, ač už samotná přítomnost v předškolního klubu je kultivovala a obohacovala.

Dostala jsem se tenkrát k norské metodě konceptuálního učení Grunnlaget. Na zázraky nevěřím, ale znalost a pedagogická

ZA POSLEDNÍ DVA ROKY, v rámci projektu Pojďte do školky!, proškola okolo 500 pedagogů.

Foto: archiv ČvT

aplikace metody, která podpoří děti právě v obohacování se pojmy nezbytnými pro další rozvoj myšlení, mi jako zázrak dodnes připadá. Po relativně krátkém čase práce s touto metodou začaly děti projevovat zájem komunikovat. Díky naučeným pojmům dokázaly formulovat otázku, a tak začaly zjišťovat, co je zajímavé. Osvojily si základní matematické pojmy. A nejlepší na tom všem bylo, že byly úspěšné všechny a věděly to. Jak jsem to zařídila? Začínali jsme jednoduchými věcmi a každé dítě jsem za každou správnou odpověď nebo snahu pochválila. Některé něco podobného zažily poprvé, bylo tedy co dohánět. Ale stálo to za to, právě radost z úspěchu či z nově objeveného dítěti motivovala k další aktivitě.

Nikdy se nepřestanu učit

Způsoby, jak přistupovat k dětem se znevýhodněním, jsem se učila za chodu. A stále ještě se to učím a učít budu. V předškolním klubu jsem pochopila motto Tani Smolkové, waldovské pedagožky, ředitelky MŠ Maitrea ve Slusticích, která praví, že „skutečná pedagogika začíná tam, kde se učitel učí přinejmenším tolik jako dítě.“ Všechny děti, které jsem učila, byly mými učiteli, protože jsem, díky nim pocítila nutnost pochopit jejich individuální příběh, naskočit do něj bez ohledu na to, odkud a kam, jak dlouho a s jakými kulisy se odehrával. Naučila jsem se neočekávat, že si děti s sebou do procesu výchovy a vzdělávání něco přinesou. Zahodila jsem všechny tabulky a normy, co jich v knihách je. Veškeré znalosti, dovednosti a návyky, se kterými jsme pracovali a na nichž

jsme stavěli, jsme si museli nejprve společně vybudovat. Pro mě i děti to byla jistota, že nikdo nezůstane pozadu. Pochopila jsem konečně význam moderních „culture-free“ (socio-kulturně nezatížených) metod učení, které by neměly být doménou vzdělávacích služeb skupiny socio-kulturně znevýhodněných, ale všech kolektivů, do kterých každý přichází se svým příběhem.

Na kurzech konceptuálního učení, které pro pedagogy vedu po celé České republice, často slyším: „My jsme taky neměli norské metody a barvy jsme se naučily...“ a odpovídám: „Neměli...ale měli jsme rodi-

Zahodila jsem všechny tabulky a normy. Veškeré znalosti, dovednosti a návyky jsem si vytvořila s dětmi sama.

nu, která nám odpovídala na naše otázky, hračky, lásku, pastelky, každý den teplé jídlo, leporelo, výlety, svoji postýlku... a to vše nás určuje. A když tohle někdo nemá, tak toho pak potřebuje hodně dohnat. A co se nenaučí v předškolním věku, mnohdy už nedožene nikdy.“ Jsem ráda, že se mi povedlo najít způsob, jak toho, v co nejkratším čase dohnat co nejvíce.

Předškolní kluby vnímám jako službu potřebnou pro to, aby se sociálně znevýhodněné děti dostaly do mainstreamového

vzdělávání. Tyto alternativy předškolní sociálně-pedagogické péče jsou mnohdy prvním kontaktem dětí se vzdělávacím systémem, se světem mimo patologie a problémy, se světem, který má režim, hranice, otevřenou náruč a připravené odpovědi na otázky. Cílem klubů je děti na vzdělávací systém připravit, tj. pomoci jim vyrovnat jejich znevýhodnění a podpořit rodinu v úpravě domácího prostředí a podmínek tak, aby mohla dítě ve vzdělávání podporovat.

Bubák jménem Inkluze

Součástí péče v předškolním klubu jsou i adaptační dny v mateřských školách, které poskytnou dětem a rodičům možnost poznat prostředí MŠ, prostor odbourat strach a předsudky. Pedagogům mateřských škol naopak pomohou poznat cílovou skupinu a navázat spolupráci s neziskovou organizací, která klub provozuje. Při současné hysterii z bubáka jménem Inkluze vidím jako nezbytné, aby se státní vzdělávací instituce otevíraly alternativám, jako jsou právě předškolní kluby. Může to přinášet vzájemné obohacení a prospěch pro všechny zúčastněné. V každém případě v jakýchkoliv sociálně-pedagogických službách platí, že vztah je součástí profese. Mně to tedy funguje.

Karolína Ranglová
Bývalá pedagožka a metodička předškolních klubů, ředitelka soukromé ZŠ, lektorka, speciální pedagožka, canisterapeutka, animoterapeutka.

SMYSELEM PŘEDŠKOLNÍCH KLUBŮ je pomoci dětem k nástupu do běžné MŠ či plnohodnotná příprava na školní zápis.

Ilustrační foto: Iva Zimová

KOMENTÁŘ

Žádná zed' není tak vysoká, abychom ji nemohli zbořit

Adaptační dny pomáhají integrovat děti z předškolních klubů do běžných mateřinek.

Na ústeckém sídlišti Mojžíř působí již třetím rokem předškolní klub Stonožka. Podobných klubů provozuje organizace Člověk v tísni po celé ČR celkem dvanáct. Navštěvují je děti, které nemají z různých důvodů šanci chodit do běžné mateřinky. Přitom jde o děti, které přípravu na úspěšný vstup na základní školu potřebují ze všech nejvíce. Vyrůstají totiž na různých „špatných“ adresách, ať už jde o ubytovny nebo místa, které jsme si zvykli nazývat sociálně vyloučené lokality.

Prolomit vlny

Pracovníci Stonožky a ostatních klubů se snaží s těmito dětmi pracovat tak, aby zmírnily dopady prostředí, ve kterém děti vyrůstají. „Pokud se k nám dítě dostane ve třech letech, máme dostatek času na to, abychom v maximální možné míře eliminovali sociální hendikepy, které si s sebou děti bohužel nesou,“ říká Martina Francuchová, která má předškolní kluby na starosti. „Nechceme však vytvářet segregované školky pro děti s problémy, naše snaha vede přesně opačným směrem. Chceme, aby se tyto děti co nejrychleji integrovaly do klasické mateřské školy,“ dodává.

Právě proto vznikl nápad zkusit prolomit vlny a začít vodit „naše“ děti do běžných školek. A tehdy se zrodily adaptační dny. Děti ze Stonožky například pravidelně navštěvují místní mateřskou školu Pastelka. Učí se spolu základní anglická slovíčka. A jak tento střet dvou světů vypadá v praxi? „Děti jsou děti, neřeší, zda jsou „pastelkové“ nebo „stonožkové“. Společně bez problémů zvládnou hodiny angličtiny, diva-

Chceme, aby se děti z předškolních klubů co nejrychleji integrovaly do klasické mateřské školky.

delní představení nebo různé akce pořádá na školní zahradě,“ říká Gabriela Šťastná, ředitelka místní školky.

To ostatně potvrzuje i Angličanka Carol, která děti angličtinu učí. „Myslím, že obě skupiny baví strávit nějaký čas s jinými dětmi. Trochu to mění atmosféru ve třídě. Ale jinak mám pocit, že děti vůbec nevnímá-

jí nějaké rozdíly. Prostě a jednoduše si najdou nové kamarády a kamarádky,“ říká.

Rodiče se také účastní

Adaptační dny probíhají i jinde. „Nejlepší výsledky dosahujeme tehdy, když se jich účastní i rodiče. Mají možnost si prohlédnout prostředí školky, seznámit se s tím, jak se s dětmi pracuje a především si mohou popovídat přímo s učiteli. Obě strany si sednou k jednomu stolu, navzájem se poznají,“ říká Martina Francuchová.

A právě tady se začínají objevovat první trhliny ve zdech, které tyto dva světy mnohdy oddělují. Rodiče poznají, že obavy, se kterými do školky vstupovali, se ve většině případů nenaplní. Že je možné, aby jejich děti byli spokojení i v běžné školce. A prospěšné je to i pro samotné učitele, kteří díky tomu mají možnost osobně poznat, že většina problémů, které jsou s příchodem dětí se sociálním hendikepem do třídy spojovány, není až tak složité překonat. Jde o to se jen domluvit. A že to jde a má to smysl nás učí samotné děti...

Martin Kovalčík

Tresty nepomůžou, na něco si každý člověk musí přijít sám

„Učitelka? Spíš je to moje kamarádka,“ říká Marek o dobrovolnici Andree, která ho doučuje.

Marek právě dokončuje obchodní akademii a přemýšlí o tom, na jakou univerzitu se přihlásit. Vybírá mezi Anglo-americkou vysokou školou a Provozně ekonomickou fakultou České zemědělské univerzity. Čím by se chtěl žít po škole ještě netuší, ale ví, že by rád zůstal u ekonomie, která ho moc baví. Tak by chtěl vyrazit někam na zahraniční stáž. To vše je ale ještě daleko, zatím stále bydlí s rodiči a čtyřmi mladšími bratry v pražských Vysočanech.

Marek patří mezi více než pět set dětí využívajících služeb doučování, které poskytuje organizace Člověk v tísni. Dobrovolnice Andrea mu momentálně nejvíc pomáhá s angličtinou a matematikou. A také s účetnictvím, i když to ji prý nejdřív musel tak trochu naučit on. Sedíme spolu v kavárně Centra Člověka v tísni, která se nachází v bývalé galerii Langhans, a Marek vypráví o tom, jak to celé před čtyřmi lety začalo.

Po škole na brigádu

„Na základní škole jsem neměl žádný velký problém. Nechci se vyťahovat, ale do šesté třídy jsem měl samé jedničky a do deváté vyznamenání. Nepříjemnosti přišly až ve chvíli, kdy jsem se hlásil na obchodní akademii. Tam už začalo být učení přeci jen složitější a já přestal stíhat. Zvlášť ve chvíli, kdy jsem dost chyběl,“ začíná své povídání Marek. Jeho rodiče mu s učením pomoci bohužel nedokázali, především proto, že oba mají jen základní vzdělání. Situace se stávala stále vážnější, problémy s učením totiž začali mít i jeho mladší bratři, jejichž putování základní školou neprobíhalo tak hladce jako u Marka.

Dva z nich v tu dobu jezdili na tábory Člověka v tísni, kde se dozvěděli o možnosti doučování. „Probrali jsme to doma a nebylo, co řešit. Od té doby za mnou jednou týdně začala chodit dob-

rovolnice, která mi pomáhala se vším, co jsem potřeboval dohnat. Navíc bylo fajn, že jsme spolu neřešili jen školu, ale bavili jsme se spolu o všem možném,“ říká Marek.

Situace se na čas zlepšila. Po roce se ale vše opět trochu zadrhlo. Markovi přibývaly

521

tolik dětí využilo v roce 2015 služby doučování. Věnovalo se jim 323 dobrovolníků.

absence, horšily se známky. A také doučování skončilo. Ptám se ho na důvody toho, proč se tak dělo. Chvilí mlčí a tak se mu snažím pomoci. „Byl jsi hloupej? I to se občas člověku stává. Mně třeba každou druhou sobotu,“ snažím se nepovedeným vtipem vše trochu odlehčit. Po chvilce ticha Marek rozhodným hlasem odpovídá: „Ale jo, byl jsem asi i trochu hloupej, ale taky jsem byl v tu dobu dost často nemocný. Navíc jsme na tom tenkrát nebyli doma dobře s penězi, takže jsem někdy musel hned po škole na brigádu, která o b -

čas končila až hodně pozdě v noci. Takže se ráno do školy špatně vstávalo.“

Po zhruba půl roce se situace ve škole zhoršila natolik, že si Marek uvědomil, že takhle to dál nepůjde. Rozhodl se pár věcí změnit a mimo jiné se znovu přihlásil na doučování. „Díky tomu jsem potkal Andree, která mě doučuje doteď. Je skvělá,“ říká Marek.

Na něco si člověk musí přijít sám

Jak spolupráce obvykle probíhá? „Přes týden jí třeba pošlu příklady, které jsme dělali, přijdu k ní a ona umí všechno nazpaměť, ať je to angličtina, matematika, nebo i to účetnictví. To se sice ve škole neučila, ale já jsem jí to trochu vysvětlil a ona už mi pomáhá i s ním. Pořád mi domlouvá, abych na se na nic nevykašlal a nenechával věci na poslední chvíli. Je kamarádská. Když něco neudělám, tak na mě neřve, ale řekne mi: to je tvoje věc a jdeme dělat něco jiného,“ vysvětluje.

Nesvádí to ale potom k tomu, že člověk časem trochu poleví. Přeci jen, jistá přísnost musí být. „To určitě ano, ale ono to není o trestech a křiku. Hlavně záleží na tom konkrétním klukovi nebo holce, co chce, a proč na to doučování chodí. Je samozřejmě úplně něco jiného, když jednou za čas něco zapomenete udělat, anebo když něco neuděláte,“ pokračuje Marek. „Ale tohle si musí uvědomit každý člověk sám, tady jsou tresty zbytečné, ničemu dobrému nepomohou,“ d o d á v á Marek.

Ukazuje bratrům, že to jde

Podle Adriany Černé, koordinátorky dobrovolníků v Praze, má Marek pozitivní vliv i na svoje bratry. Je s rodinou pravidelně ve styku a Marek je vlastně jejím tajným pomocníkem. „Markovi moc fandím a držím mu palce, aby mu jedna z jeho vysněných vysokých škol vyšla. Je skvělé, že to dotáhnul až tam, kde dnes je. Ale ještě víc snad oceňuju to, jak působí na své bratry. Vidí na něm, že to jde, že když na sobě budou makat, tak mají šanci dosáhnout v životě toho, co by chtěli a co si předsevzali,“ říká Adriana Černá.

Marek se však přílišné chvále brání: „Já je moc nedoučuju. Kdykoliv se jim snažím něco vysvětlit, tak je to tragédie. Zjistil jsem, že učitelem bych vážně být nemohl. Neumím vysvětlovat. Spíš jim ukážu, jak se něco dělá a hlavně se je snažím motivovat, aby byli poctiví a nic neodflákli a nezanedbali. Dva jsou ještě na základní škole, kde mají výborný výsledky. Takže pokud budou dál pracovat, tak by neměli mít problém. Starší dva už na střední jsou, jeden na gastronomické, druhý se hlásí na veřejnoprávní studia. Ty už také doučují lidi od Člověka v tísni. Co budou chtít dělat dál nevím, ale když jsem si teď zjišťoval různé možnosti stipendií, dost je to zajímavé. Tak uvidíme,“ říká Marek a je vidět, jak mu na bratrech záleží.

On sám už přemýšlí o dospělém životě. Rád by dál v doučování pokračoval, ale uvědomuje si, že už přichází do věku, kdy bezplatné doučování skončí a na případné lekce a kurzy si bude muset vydělat. „S těmi penězi je to vždycky složitější, ale pokud to bude nutné, tak to budu muset nějak vymyslet. Nechci dostávat nic zadarmo. Vždycky jsem si vážil toho, že nám ně-

Dvojčata jdou do školy

Dvojčata Anička a Lenka nechodila do školky, jako jejich vrstevníci. Maminka se jim nevěnovala tak, jak jsme zvyklí. Možná nevěděla, jak na to, možná řešila jiné problémy a na takové věci prostě nezbyl čas. Holky se do školy moc těšily, v září hrdě nastoupily do první třídy, ale počáteční nadšení rychle vystřídalo zklamání. Spolužáci byli o moc napřed, ze školky a od maminek znali barvy, čísla, některá písmenka, zvířátka, od malička si vybarvovali a malovali. Anička s Lenkou doma pastelky neměly, ani pexeso, ani moc hraček. Sice se o sebe i o mladší sestru Báru uměly docela dobře postarat, uklidit, pomoci s vařením i zatopit v kamnech (což by jejich vrstevníci sotva

zvládli), ale za to se ve škole neznámkuje. Není velkým překvapením, že holky škola přestala bavit, ještě než došlo na úplně první vysvědčení. V prvním pololetí první třídy jednoznačně převažovaly čtyřky. Cítit se někde od začátku jako ten nejhlupejší nikoho nepovzbudí, ať už je vám šest nebo dvacet. Zákrky se obvykle nedějí, takže ani s pomocí dobrovolnice se nepovedlo zabránit propadnutí na konci školního roku. Dobrovolnice Eva svého času ale nelitovala. Lenka s Aničkou v ní našly kamarádku i spojence. Eva holkám ukázala, že učení může být i zábava, pomohla s úkoly a jejich maminka měla možnost „okoukat“ jak s holčičkami pracovat.

kdo pomáhá, protože naši by to finančně neutáhl. Opravdu jsem moc vděčný za lidi jako je například Andrea, kteří mě a bratrům pomáhají. Zvlášť když si člověk uvědomí, že to dělají ve svém čase a zadarmo. Fascinuje mě to. Já to takhle měl i s fotbalem. Vždycky mi bylo nepříjemné chodit na tréninky a poslouchat, kdy už máma zaplatí příspěvky, když jsem věděl, že na to nemáme. Měli jsme naštěstí opravdu super trenéry, kteří když viděli, že to já ani bratři nevládneme, tak se nám snažili vyjít vstříc. A to mě vždy motivovalo,“ říká Marek.

Sám neví, co by bylo, kdyby tenkrát bratři s nabídkou doučování nepřišli. „V prvním a druhém ročníku by to asi ještě šlo, to jsem vytahoval známky ze trojek na dvojky. Ale od třetáku, kdy už jsem ve škole dost věcem nerozuměl, by to bylo zřejmě o dost horší. Vlastně nevím, co bych dělal. Nebo třeba ve druháku, kdy jsem dostal Enko z matematiky a měl jsem 14 dní na to se připravit na opravu. Andrea se mnou pracovala každý den. Vlastně nevím, jestli

bych ty testy bez její pomoci tenkrát zvládnul. Je vážně skvělá, moc si jí vážím. Není to jen učitelka, je spíš starší kamarádka. Probírám s ní i osobnější věci a doufám, že se budeme vídat i dál, až doučování skončí,“ dodává.

Nejde jen o známky

Markův příběh je výjimečný. „Aspirantů na vysokou školu máme v programu zatím poskrovnu, ale doufáme, že jich bude víc a víc. Většina dětí, které doučujeme, se potýká s potížemi na základní škole a bez podpory dobrovolníka by jejich šance na její úspěšné zvládnutí byly daleko nižší. Často jsou to děti rodičů ze základním vzděláním nebo absolventů ZŠ praktické, chybí podpora, zkušenosti, motivace,“ říká Petra Sedláčková, metodička programu Podpora vzdělávání v rodinách, jak zní oficiální název doučování a dodává: „Někdy stačí málo, aby si dítě začalo věřit a jeho ambice se posunuly za horizont ZŠ. Pomáháme často i s výběrem vhodné střed-

Tomáš po roce doučování už ví, že to zvládne...

Opakování je matka moudrosti, říká staré české přísloví. Jenže komu by se chtělo opakovat zrovna o prázdninách? Jedenáctiletého Tomáše to potkalo v loňském roce, kdy musel během léta dohnat vlastivědu. Zkažené prázdniny? Právě naopak. S přípravou na opravnou zkoušku mu totiž pomáhala naše dobrovolnice Petra, se kterou spolupracoval po celý školní rok. Zkoušky díky své snaze a péli udělal. A nejen to, opět si potvrdil, že dokáže daleko víc, než si dřív myslel.

Tomáše jsme potkali na začátku čtvrté třídy. Jeho hlavním problémem bylo, že se neuměl sám učit. Tatínek byl pořád v zaměstnání, maminka měla plné ruce práce s mladšími sourozenci, takže Tomášovi neměl kdo s učením pomáhat. Zpráva z pedagogicko-psychologické poradny navíc hlásila dysgrafii a dyslexii, což se značně promítalo především

v českém a v anglickém jazyce a v naukových předmětech.

Proč se učit, když na to nemám

„Jeden ročník Tomáš již opakoval, ve čtvrté třídě neprošel opravnými zkouškami z vlastivědy,“ vypráví Eva Lešková, koordinátor dobrovolníků plzeňské pobočky organizace Člověk v tísni. „Tomáš měl velmi nízké sebevědomí, hodně o sobě pochyboval, nebyl motivovaný. Proč se učit, když na to nemá, říkal často. A ty domácí úkoly, raději je nedělat, stejně to bude špatně,“ popisuje Eva způsob, jak o sobě přemýšlel. Během spolupráce s Petrou se Tomáš naučil připravovat do školy, plnit domácí úkoly a hlavně zjistil, že nemá smysl se podceňovat. „Dělat domácí úkoly přestal být problém, ubýly poznámky za nedonesené školní pomůcky, začal sbírat úspěchy díky své vlastní péli. Největší radost z toho všeho měl on sám,

ale nejen on, jeho úspěchu si užívalo i okolí,“ popisuje Tomášovu změnu Eva Lešková. Stalo se to pro něj hnacím motorem, který ho provázel po celý školní rok.

Přesto se paní učitelka rozhodla (a to právem), že si Tomáš připomene o prázdninách opět vlastivědu. Každý týden dvě hodiny pilně trénoval znalosti o České republice, o sousedních státech, o Evropské unii, o historii a mnoho dalšího. Během učení poznal mnoho zajímavých míst, otevřel mnoho knížek. Odměna na sebe nenechala dlouho čekat. Zvládnuté opravné zkoušky mu úspěšně uzavřely celý první stupeň. „Během letních prázdnin stihl s námi vyrazit i na letní zážitkový kurz, který byl dle jeho slov báječný. Po prázdninách přestoupil na jinou ZŠ, kde je mu lépe, a díky naší finanční podpoře začal hrát florbal,“ uzavírá Tomášův příběh Eva Lešková.

DOUČOVÁNÍ probíhá dvěma různými způsoby, buď skupinově nebo individuálně.

Ilustrační foto: Iva Zimová

ní školy, pomáháme rodičům komunikovat se školou, konzultujeme s učiteli.“

Mezinárodní šetření PISA, které je považováno za největší mezinárodní výzkum v oblasti měření výsledků vzdělávání, opakovaně upozorňuje na fakt, že výsledky dětí v českých školách jsou velmi závislé na prostředí, ve kterém vyrůstají. Děti z chudinských čtvrtí nebo děti rodičů, kteří mají jen nízké vzdělání, tak nastupují do školy nepřipraveny, škola jim často nedokáže pomoci, děti selhávají a jsou „odsunuty“ na základní školu praktickou. Přítom zcela zbytečně, protože potenciál mají po-

dobný jako všichni ostatní. Stačí jen trocha podpory.

Právě doučování patří mezi služby, které potřebnou podporu nabízejí. Organizace Člověk v tísni provozuje dva typy doučování, skupinové a individuální. Rozšířenější je druhá forma, kdy dobrovolníci chodí jednou týdně na dvě hodiny přímo do rodin dětí. Vše probíhá v úzké spolupráci s rodiči, kteří jsou vždy přítomni. „Před začátkem spolupráce podepisujeme s rodinou dokument, ve kterém jsou jasně popsány jak povinnosti dobrovolníka, tak i rodičů. Tou asi nejzásadnější podmínkou je právě nut-

nost přítomnosti otce či matky, snažíme se totiž pracovat s celou rodinou,“ vysvětluje Petra Sedláčková. Důvodů je několik. Jednak je potřeba, aby byl v bytě klid na učení, což je práce právě pro rodiče, zvláště ve chvíli, kdy se v domácnosti nacházejí například sourozenci. Především jde však o to, aby byli rodiče vtaženi do všeho, co s doučováním souvisí a aktivně se toho účastnili - například tím, že dohlédnou na plnění zadaných úkolů. Ideální je, když se hodiny přímo účastní a sami se pomalu učí, jak s dítětem pracovat, co všechno kontrolovat atd. „Tak jako v jiných službách, i v rámci doučování vlastně chceme jediné: aby byli dítě a jeho rodiče v budoucnu schopni vše zvládat sami, bez naší pomoci,“ dodává Petra Sedláčková.

Pomůžeš mi, Honzo?

Karlová maminka ukončila své vzdělání již po dokončení zvláštní školy. Dnes se těmto školám říká praktické. Když byla ještě malá holka, chtěla se vyučit cukrářkou, ale doma z toho nebyli nadšení. Místo toho pomáhala se péčí o domácnost a mladší sourozence. V osmnácti letech začala pracovat jako uklízečka v nemocnici, o dva roky později se narodil Kája. Když začal chodit do školy, paní Martina se s ním pravidelně učila, Kája měl jedničky, sem tam nějakou tu dvojku. Pak však přišla třetí třída a s ní angličtina a trochu náročnější matematika. Kájovi se zhoršil prospěch, několikrát neměl domácí úkol, protože s maminkou bohužel nevěděli, co s ním. Naštěstí se našel dobrovolník Honza, který si s úkoly uměl poradit. Dneska chodí Kája do osmé třídy. Díky pomoci dobrovolníka má průměrný prospěch. Těší se, že se vyučí kuchařem a potom by si rád udělal nástavbu. Maminka ho v jeho rozhodnutí podporuje.

Lucka to nevzdala

V deváté třídě základní školy měla Lucie velké potíže s matematikou a fyzikou. A protože jí to nebylo jedno, tak neváhala a obrátila se na kladenskou pobočku organizace Člověk v tísni, že by potřebovala s učením pomoci. Rodiče její rozhodnutí podporovali. A vyplatilo se. Lucka vše zvládla a přemýšlela, co dál. Přála si pracovat s dětmi v dětském domově, proto se rozhodla pro obor sociální péče. I zde pokračovala ve spolupráci s dobrovolnicí, avšak i přes to nebyl první rok studia vůbec jednoduchý, Lucka si na středoškolský systém špatně zvykla a přes veškerou podporu měla na vysvědčení několik nedostatečných. Řešila proto, jestli raději nepřestoupit na školu, kde studium nebude tak náročné nebo zda bude ročník opakovat. Rozhodla se, že na škole vytrvá. V dobrovolnici Martině měla velkou oporu a nakonec to společně zvládly. Na trojky. Dnes je Lucke devatenáct a čeká ji maturita.

A jaké jsou tedy výsledky, kterých pomocí doučování pracovníci Člověka v tísni dosahují? „Ten nejpozitivnější efekt nastává v rámci celkového vnímání školy a učení jako takového. Z něčeho, co přinášelo do života pouze problémy, se stává místo, kde se dítě může začít cítit dobře. Není mu již neustále vyčítáno, že nemá úkoly či se něco nenaučilo. Naopak, zažívá úspěch. Sami učitelé nám říkají, že děti jsou při vyučování čím dál tím víc aktivnější, samy se hlásí, nebojí se odpovídat. A také se snižují jejich absence. Lepší se i v prospěch, ale velmi pozvolna. Navíc to není to, co by nás zajímalo nejvíce. Důležité je, že děti neberou školu jako nepřítel, ale jako něco, kam se lze i těšit,“ uzavírá Petra Sedláčková.

Martin Kovalčík

V ROCE 2015 využilo služeb doučování přes 500 dětí.

Ilustrační foto: Iva Zimová

ROZHOVOR

Čeština? O stupeň lepší... Hlavně si však začal sám číst!

„Výsledkem doučování nemusí být nutně lepší prospěch. Důležitější je větší zájem o školu,“ říká v rozhovoru Romana Staehelin, která již několik let doučuje pražské děti.

Romana Staehelin pracuje jako právnička v nejmenované dopravní společnosti. Od roku 2013 se věnuje doučování dětí žijících v prostředí sociálního vyloučení. Každý týden daruje dvě hodiny svého času (s přípravou a cestou je to ještě o něco více) dítěti, které doma nemá takovou podporu, jaká by byla zapotřebí. V následujícím rozhovoru vypráví o svých začátcích, o prvním setkání s dítětem a s jeho rodinou, o spolupráci se školou a pokrocích, kterých se podařilo dosáhnout.

Schůzka s koordinátorem

Proč jste se rozhodla věnovat svůj volný čas právě doučování?

To je jednoduché: chtěla jsem navázat na svoji dobrovolnickou práci ve škole v Africe, kterou jsem vykonávala dříve. Zároveň mi není lhostejná problematika sociálního vyloučení.

Před tím, než jste začala, se vám věnoval koordinátor doučování. Co všechno jste spolu probírali?

Šlo více méně o přátelské setkání, na kterém mi koordinátorka poskytla základní informace o dítěti, které budu doučovat, o jeho rodině a škole. Představila mi, jakým způsobem by doučování mělo zhruba probíhat, mluvila o etice organizace Člověk v tísni a o aktivitách a supervizích, které na podporu doučování zajišťuje. Setkání

Nejdříve si krátce popoví-
dáme o uplynulém týdnu.
Projdeme spolu sešity,
úkolníček i žákovskou knížku.

trvalo asi šedesát minut a předcházela mu ještě schůzka s hlavním koordinátorem dobrovolníků, který mi celou organizaci představil ještě v širším kontextu. Zároveň chtěl trochu blíže poznat i on mě, zájmal se o to, „kdo jsem já“ a proč jsem se rozhodla tuto práci dělat, co mě motivuje a čeho bych chtěla dosáhnout.

Jak vzpomínáte na první hodinu? Jak na vás reagovalo svěřené dítě a jak hodnotíte setkání s rodinou?

Mojí první žačkou byla čtrnáctiletá slečna, která tenkrát navštěvovala poslední ročník základní školy. Setkaly jsme se společně s její maminkou a koordinátorkou doučování v bytě rodiny na Smíchově, panovala dobrá atmosféra a na slečně bylo vidět, že má o doučování zájem, protože jejím snem bylo dostat se na učební obor kuchařka. Schůzka byla především informativní, vyměnily jsme si telefonní čísla, dohodly jsme se na termínech doučování, řekly jsme si, jak bude doučování probíhat a jak by měla vypadat domácí příprava.

Každých 15 minut měním téma

Zkuste ve stručnosti popsat, jak vypadá klasická dvouhodinová doučování? Jaký je její průběh? Co vše řešíte, jak s dítětem pracujete?

Nejdříve si spolu krátce popovídáme o všem, co se přihodilo v uplynulém týdnu

A JAKÉ JSOU VÝSLEDKY DOUČOVÁNÍ? Snížení počet absencí, větší aktivita při vyučování a celkově kladnější přístup ke škole. *Ilustrační foto: Iva Zimová*

ve škole. Součástí tohoto úvodu je i sebehodnocení dítěte. Potom si projdeme sešity, úkolníček a žákovskou knížku a debatujeme nad jejich obsahem. Doučování zpravidla začínáme tématem, které si dítě samo vybere. Během výuky se zaměřuji na předměty, ve kterých má potíže (v našem případě jde o český jazyk a vlastivědu), na zbytek stejně není čas. Osvědčilo se mi každých 15 minut měnit téma, dítěto to pomáhá udržet pozornost.

V celém procesu jsou velmi důležití samozřejmě také rodiče. Jaký s nimi máte vztah a jaká je zhruba jejich role v rámci doučování?

Rodina mého žáčka je velmi přátelská a při každé příležitosti mi děkuje za to, že jejich dítěti věnuji svůj čas a energii. V rámci doučování se rozhodně nesnažím přebírat roli rodičů, nicméně si uvědomuji, že dítě je ze sociálně slabé rodiny, která řeší mnoho dalších problémů. Další věcí je, a to mohu potvrdit z vlastní zkušenosti, že rodiče často nejsou schopni dítěti s probíranou látkou pomoci, ne kvůli tomu, že by nechtěli, ale protože ji prostě sami nevládají.

Samozřejmě, že rodiče pravidelně informuji o tom, jak jejich dítě při doučování pracovalo, na jakou látku je potřeba se nejlépe zaměřit a nebojím se vyjádřit nespokojenost, když dítě na doučování přijde bez nutných pomůcek (alespoň v domácí přípravě hraje rodina nezastupitelnou roli). Rodičům dítěte projevují náklonnost, neboť dítě přihlásili na doučování sami

a dobrovolně, tím jasně vyjádřili zájem na jeho vzdělávání a zároveň přiznali, že sami nejsou schopni dítě dostatečně v učení podpořit.

Jste v pravidelném kontaktu se školou dítěte? Pokud ano, jak tato spolupráce probíhá?

S paní učitelkou jsme se viděly asi dvakrát, vyměnily jsme si i několik stručných e-mailů, ale se školou je v kontaktu zpravidla koordinátorka doučování. Upřímně říkám, že pro mě je i časově náročné dojet se do školy v hodinu, která paní učitelce vyhovuje.

Z vlastní zkušenosti vím, že rodiče často nejsou schopni dítěti s látkou pomoci, protože ji prostě sami nevládají.

Zkuste prosím zhodnotit výsledky, kterých jste spolu dosáhli. Zlepšil se prospěch? A co vztah dítěte ke škole?

Nevím, zda mám zásluhu na zlepšení prospěchu přímo já, ale z českého jazyka má žáček o stupeň lepší známku, což všichni považujeme za velký úspěch a jsme za to velmi rádi. Především je však skvělé, že si mé dítě začalo číst knížku z vlastní vůle, a že ve školním hodnocení se objevila pochvala paní učitelky za jeho snahu a práci v hodinách. Zároveň musím zmínit, že můj žáček chce být v dospělosti policistou,

sám si tedy stanovil cíl, kterého chce dosáhnout. Pro nás oba je to výzva, které budeme čelit.

Inspirace pro mladší sourozence

Jaký je tedy podle vás největší přínos doučování pro samotné dítě? A pro jeho rodiče?

Myslím, že doučovatelé jsou pro dítě určitou motivací, příjemnou změnou v prostředí, ve kterém jsou vychovávána; i díky doučovatelům si děti osvojují některé důležité návyky, více se spoléhají samy na sebe a snaží se být samy inspirací (u mého dítěte to rozhodně platí ve vztahu k mladší sestřičce). Rodiče si uvědomují, že když budeme děti společně podporovat ve vzdělávání, odrazí se to v kvalitě jejich života a tato kvalita života se bude přenášet i na další generace.

A pro Vás? Co Vám osobně tato zkušenost dala, popř. vzala?

Těší mě dělat prospěšnou činnost – dělám to, co mě baví a zároveň dělám to, co považuji za správné. A jak už jsem se zmínila, sociální integraci vnímám jako silné téma, které se týká celé společnosti.

Kdo je, podle vašich zkušeností, vhodným adeptem na dobrovolníka doučování?

Kdokoli, kdo má chuť a zájem věnovat svůj čas dětem, které to potřebují. Kdokoli, kdo má zájem děti motivovat, inspirovat a třeba změnit jejich život.

Martin Kovalčík

PETR MATI vede v Bílině již čtvrtým rokem neformální skupinu mladých lidí, kteří si říkají Nejsme v tísní.

Foto: archiv ČvT

REPORTÁŽ

Mladé lidi motivuje, když mohou ukázat, co v nich je

Kariérní poradci pomáhají překonat obtíže při přechodu ze základní na střední školu.

„První, co potřebujeme získat, je důvěra,“ říká Petr Mati, který působí v organizaci Člověk v tísní již jedenáct let. Od roku 2009 zde pracuje jako kariérní poradce. V současnosti vede skupinu dvaceti mladých lidí, kterým pomáhá s přípravou na budoucí povolání. Skupina, která si říká Nejsme v tísní, nedávno natočila krátký film „Story paní Králové“ (viz infobox na str. 19), který ukazuje, jak jednoduše se člověk může dostat do problémů s dluhy. O tom, jak služba kariérního poradenství funguje, pro koho je určena a co je jejím smyslem, vypráví Petr Mati.

Pojďme si nejdříve objasnit, pro koho je kariérní poradenství určeno.

Pokud budu mluvit přímo za sebe, tak já pracuji s mladými lidmi, kteří buď končí základní školu nebo již studují nějakou formu sekundárního vzdělávání.

Ocení zájem

Jak s těmito mladými lidmi pracujete?

Nejdříve se k nim musíme vůbec dostat. V tomto velmi úzce spolupracujeme s místními školami, ať už základními nebo středními, kterým nabízíme bezplatné workshopy. Snažíme se je dělat pestře

a zábavně, nejde jen o teoretické povídání. Jedná se vlastně o jistou formu neformálního vzdělávání, při které běžně využíváme dokumentární filmy, nebo se jich účastní lidé, kteří mají s právě probíraným tématem praktické zkušenosti. Také se během svých workshopů, které trvají někdy až čtyři vyučovací hodiny, snažím

52

tolik mladých lidí využilo v roce 2015 služeb kariérních poradců.

trochu změnit i prostředí ve třídě tak, aby studenti trochu zapomněli na to, že jsou ve škole. Na konci našeho setkání jim pak předám informační letáky s kontakty a nabídkou služeb, které jim můžeme v bílinské pobočce nabídnout. Velkou výhodou také je, že se nejedná o jednorázové akce, ale tyto workshopy jsou rozděleny na dva až tři bloky. To znamená, že se kariérní poradce do třídy vrací, což opět přispívá k lepšímu prolomení bariéry nedůvěry.

Co konkrétně jim tedy v rámci kariérního poradenství nabízíte?

Jedná se o doučování, především však jde o osobní konzultace, při kterých probíráme jejich osobní kariérní růst. Ty jsou v tomto případě využívány častěji, protože tuto službu, na rozdíl od doučování, ve škole většinou nenajdou. Bavíme se při nich spolu o tom, co je baví, jakým způsobem využívají svůj volný čas, jakým způsobem se učí, jestli rozumí tomu, co se říká během výuky, čím by se chtěli po škole žít, proč si vybrali právě tuto školu, nebo právě tento učební obor. Díky tomu jsme například zjistili, že někdo si vybral určitý obor jen proto, že se tam hlásil jeho nejlepší kamarád, a že k té dané činnosti nemá vůbec vztah.

Co v takové situaci děláte?

To záleží na konkrétním případě, ale jedna z odpovědí může být, že to tam může na půl roku zkusit, ale pokud ho to nechytne, může zůstat na škole, ale mohl by jít na jiný obor. Ukážeme mu, jaké všechny možnosti má a nabídneme mu pomoc a podporu, pokud ji bude potřebovat. A děti to ocení, stejně tak jako to, že se o ně vůbec někdo zajímá.

Před časem jste používali program retrospektiv. Jak se osvědčil?

Retrostipendia zafungovala jako skvělý motivační prvek. Díky tomu vznikla síť studentů, kteří se každý měsíc scházeli s kariérním poradcem nad individuální konzultací. Zhodnotili spolu uplynulý měsíc, student musel vyúčtovat, za jaké školní pomůcky peníze z retrostipendií utratil. Během dvou let spolupráce se tak student s poradcem potkal, odečteme-li prázdniny, zhruba dvacetkrát, což opět přispělo ke zvýšení tolik potřebné důvěry mezi všemi zúčastněnými.

Nejsme v tísní

Díky workshopům a retrostipendiím se vám tedy podařilo vytvořit skupinu lidí, se kterými jste se pravidelně scházeli. Z nich se po čase vytvořil ucelený projekt s názvem Nejsme v tísní. Přibližte nám prosím jeho počátky.

V tu dobu mě napadlo, proč bych se s těmito studenty scházel jednotlivě, když můžeme pracovat všichni společně. Vznikla tak retrostipendijní skupina, ve které začali skvěle fungovat interakce mezi jejími jednotlivými členy. Lépe se poznali, začali se spolu povídat o škole i o životě, což dost zásadně rozproudilo dynamiku činnosti jejich skupiny.

Pár měsíců poté se na nás obrátili kolegové z Německa s nabídkou společného projektu, který by byl založen na skupinové práci mladých lidí a jehož cílem by bylo vytvoření miniprojektů, které pozitivně ovlivní život v jejich okolí. Tuto nabídku jsem přetlumočil, všem se líbila a tak

jsme se rozhodli, že do toho půjdeme. Díky tomu vznikla neformální skupina mladých lidí z Bíliny a okolí, která si říká Nejsme v tísní a která funguje již čtvrtým rokem.

Mimochodem, právě bílinská mládež se v rámci tohoto projektu stali lídry, byli pro své německé kolegy inspirací.

To zní skvěle. Pojďme se ale ještě vrátit do obecnější roviny. Jak práce v této skupině vypadá a co přináší samotným mladým lidem?

Na tomto způsobu práce je skvělé, že v sobě spojuje formální i neformální vzdělávání. Vyžaduje zapojení fantazie, učíme se zde používat techniku brainstormingu, mladí lidé musí prokázat zodpovědnost při plnění úkolů, které dostanou, tak aby jim projekt vyšel. Stalo se nám například, že v projektu, který napsal jeden z chlapců, kteří k nám dochází, bylo dost pravopisných chyb. Místo toho, abych mu je neustále opravoval, jsem se zeptal, jestli ve skupině není někdo, komu čeština jde a kdo by mu pomohl. Přihlásila se jedna slečna, která mu nejen pomohla chyby najít a opravit je, ale zároveň mu vysvětlila, co dělá špatně.

Na základě této zkušenosti jsme vytvořili cosi, čemu říkáme Mapa potřeb. Ta se skládá ze dvou sloupců. V prvním každý napsal, co mu ve škole jde, do druhého pak to, v čem se potřebuje zlepšit. A ukázalo se třeba, že zde máme slečnu, která málem propadala z chemie a naopak slečnu, která je ve třetím ročníku chemického oboru. I je

jsme propojili, zároveň jsme u nás vyčlenili místnost, kde se všichni mohli pravidelně doučovat. Výsledek se dostavil - známka z chemie opravila a slečna odmaturovala.

Chceme, aby byli sami sebou

Co motivuje tyto mladé lidi, aby vůbec do těchto projektů šli?

To je různé, ale velkou roli zde hraje, alespoň podle mých zkušeností, fakt, že se můžou předvést, ukázat, co v nich je.

A co ta retrostipendia? Není to náhodou tak, že hlavním lákadlem jsou peníze?

Jak jsem již říkal, retrostipendia se nám velmi osvědčila, právě díky nim jsme v Bílině dali tuto skupinu mládeže dohromady. Určitě byly peníze motivací. Nicméně v tuto chvíli retrostipendia nepobírá nikdo, a přesto k nám chodí. Každé úterý tu máme něco mezi dvanácti a patnácti lidmi.

Ostatní vzdělávací služby, které organizace Člověk v tísní poskytuje, mají přesně dané základy, na kterých fungují. Jak je to v kariérním poradenství?

Zde je to volnější. Na rozdíl od například doučování pracujeme bez participace rodičů, protože chceme, aby ti lidé byli sami sebou, nechceme, aby je rodiče jakkoliv ovlivňovali. Celkově se dá říci, že kariérní poradenství funguje trochu volněji. A to především proto, že mojí cílovou skupinou už nejsou děti, ale spíš teenageři a my je chceme vést k vlastní zodpovědnosti.

Martin Kovalčík

Story paní Králové: Když si paragrafy nerozumí...

Paní Králová se před časem dostala do problémů s dluhy. Ty nenastaly díky jejímu nezodpovědnému chování, ale díky tomu, že se stala obětí podvodu. Její příběh názorně ilustruje, jak složité je domoci se následné nápravy. Trestní právo si zde totiž příliš nerozumí s jeho občanským bratříčkem. Příběh také posloužil jako předloha pro film Story paní Králové, který natočila bílinská skupina mládeže, vystupující pod názvem Nejsme v tísní.

Paní Králová se před několika lety ocitla ve velmi složité situaci. Přes svoji známou, kterou ještě tenkrát považovala za přítelkyni, požádala o půjčku. Její známá totiž pracovala jako jednatelka společnosti, která tyto služby poskytuje. Žádost jí však byla zamítnuta a zdálo se, že tím příběh končí. Bohužel, opak byl pravdou.

Rádoby přítelkyně totiž použila osobní údaje paní Králové a půjčila si pod jejím jménem u různých společností nemalou částku peněz. Dostala ji tak do dluhové pasti. Podvod, říkáte si... A máte pravdu, což potvrdila i policie, která k tomu vydala i patřičné usnesení. V něm je jasně napsáno,

že se jedná o podvod, a že tento dluh není její. Jenže dluh už v té době byl exekučně vymáhán a občanské právo má jasně daná pravidla, která stanovují, jak již nařízenou exekuci zastavit. A jak správně tušíte, paní Králová všechny termíny na možná odvolání propásala. Zcela logicky a rozhodně ne její vinou – prošetřování podvodu prostě nějaký čas zabere. Tím se hlavní hrdinka filmu dostane do situace, kdy zjednodušeně řečeno občanské právo potvrzuje a „posvěcuje“ trestný čin podvodu, který byl na ní spáchán.

„V tento moment se na nás paní Králová obrátila s prosbou o pomoc. Přes veškerou její snahu se jí nepodařilo odvrátit exekuci, celou částku tak musela uhradit sama. Jednalo se cca o 37.000 Kč, které splácela pomocí srážek z důchodu. Zjistil jsem potřebné informace, vysvětlil jí její situaci a po 2,5 letech splacení jsme společně připravili plán, který umožní vymáhat peníze zpětně po pravém viníkovi,“ popisuje Petr Matí z bílinské pobočky organizace Člověk v tísní.

Film jako nástroj prevence

Tím, že paní Králová využila služby dluhového poradenství, však její spolupráce s touto

organizací neskončila. Její příběh posloužil jako námět výše zmíněného filmu. Film byl točen na různých místech města Bíliny, převážně v reálném prostředí jednotlivých scén. Byl vytvořen pod hlavičkou obecně prospěšné společnosti Člověk v tísní za spolupráce Západočeské univerzity v Plzni v rámci mezinárodního projektu s názvem Moje. Tvoje. Naše. Město.

Důvodem pro jeho natočení byla především žádost samotné oběti této události, která chtěla se svým příběhem seznámit širokou veřejnost. Mimochodem paní Králová je fiktivní jméno, reálná hrdinka filmu si přála zůstat v anonymitě. Sekundárním důvodem pak byla snaha poskytnout její zkušenost lidem, kteří se mohou stát oběťmi podobně nekalých praktik. Film je volně k dispozici všem neziskovým organizacím, které se snaží bojovat s dluhy. Mají možnost využít jej jako podpůrný nástroj při pořádání veřejných diskuzí a seminářů proti dluhům. Zároveň najde uplatnění i ve školách při výuce např. finanční gramotnosti.

Film lze zhlédnout zde: <http://bit.ly/1RVWF1a>
Martin Kovalčík

KAPELA Z ÚSTECKÉHO NÍZKOPRAHOVÉHO CENTRA už má za sebou i svá první veřejná vystoupení.

Foto: Archiv ČvT

REPORTÁŽ **V klubu nám nikdo nenadává. A máme tu svoji kapelu**

V nízkoprahovém klubu najdou děti bezpečné místo, kde je čas na učení i zábavu.

Poslední službou, která se zabývá vzděláváním dětí z prostředí sociálního vyloučení, jsou nízkoprahové kluby pro děti a mládež. Jejich primárním cílem je poskytnout dětem možnost smysluplně trávit volný čas, avšak i zde je čas a prostor pro učení. A když jsou všechny povinnosti splněny, můžou se děti věnovat tomu, čemu chtějí. Třeba si založit kapelu. Více v reportáži z Ústí nad Labem.

Je na nás, co budeme dělat

Bydlíme na okraji Ústí, říká se tady tomu sociálně vyloučená lokalita a to se nám nelíbí. Ale zase je pravda, že je to tady hnusný - všude plno feťáků, bouračky, hrůza, ubohý, smutný. Není tady nic hezkého, ve městě to vypadá stokrát líp. Nejsou tady žádný pořádný krámy, ani koupálko nebo kino. Není kde si hrát - nemáme tu žádný normální hřiště, nic na sportování, žádný možnosti, jako maj děti ve městě. Tam nás rodiče nechťeli samotný pouštět, protože se o nás báli a taky jsme neměli peníze. Proto jsme šťastný, že tady klub je.

Když jsme byli malí, tak jsme si tady dělali úkoly, učili se, hráli si, vždycky jsme se po škole zastavili, aby nebyla nuda. Když už

jsme byli větší, tak jsme si uměli líp vybrat, co nás nejvíc bavilo - někoho dílna, výtvarka, někoho brejk, fotbal nebo jiný sporty. Taky už jsme potřebovali řešit i nějaký problémy třeba ve škole nebo doma, anebo když jsme se mezi sebou pohádali. V klubu jsme měli vždycky věci, který jsme neměli doma: míče na fotbal a všechny možný další věci na sportování, ale taky různý hry, knížky, magneták, fotbalček.

Co bychom dělali, kdy tady klub nebyl? No tak to bychom byli všichni pořád na ulici, flákali se a dělali různý blbosti.

Každý pondělí máme setkání, kde se domlouváme, co se bude dít, rozdávaj se razítka za úkoly, účast na dílnách a různých aktivitách, pomoc v klubu nebo třeba když někdo někomu pomůže, udělá něco dobrýho. Všichni se předháněj a snažej se, aby měli razítek co nejvíc, protože pak můžou za odměnu na počítač nebo jet na výlet, do kina nebo spát v pátek v klubu nebo si mů-

žeme domluvit něco jinýho. Plánujeme, jaký budou aktivity, každej může říct, co se mu líbí nebo nelíbí, co mu v klubu třeba chybí, jaký má nápady. Líbí se nám, že můžeme sami ovlivnit, co se v klubu bude dělat. Nikdo nám nic nenařizuje a můžeme se rozhodnout, čeho se chceme účastnit. Do klubu nás chodí každej den spousta dětí, třeba 30 až 40 a když je nějaká akce i víc a to je rachot. I proto je důležitý, že v klubu platěj pravidla, který musej všichni dodržovat, aby byl pořádek, aby se tady nikdo nebál, že mu někdo bude nadávat nebo ho mlátit. Ála s Jarkou a Janou pořád pišou nějaký projekty, aby to bylo v klubu ještě lepší. Za ty roky se tady toho už udělalo hrozně moc, protože klub byl původně barák jen pro rodinu a všechno se postupně muselo předělat, aby se sem vešly všechny děti.

Hodně věcí jsme si udělali sami

Ted' máme největší radost z klubovny pro větší děti, protože být pořád všichni dohromady, to by byly haldy. Taky máme hezkou klubovnu na výtvarku a dílny. Z původní starý garáže, kde byly jen samý nepotřebný věci, jsme si udělali další dobrou místnost,

kde můžeme tancovat, hrát pinčes, posilovat a cvičit. Je dobrý, že máme víc prostoru, můžeme se rozdělit, vybrat si, co zrovna chceme dělat, ale taky si můžeme jen tak odpočinout, číst si, poslouchat muziku, plánovat akce a povídat si. Protože je klub pro nás, snažíme se taky pomáhat a hodně věcí jsme si tady udělali sami. Mohli jsme si vyzkoušet práce, který se nám hodí i v budoucnu – škrábali jsme zdi a potom vymalovali klubovny jak jsme sami chtěli, položili lino, natírali jsme všechno možný, udělali jsme si lavičky na dvůr, věšáky do klubovny, nahazovali jsme zdi v garáži, stěhovali nábytek, naučili jsme se práci s vrtačkou, sekačkou a tak.

Taky jsme hodně pomáhali, když byly povodně a v klubu byl zatopený sklep i chodby, všude plno bahna, nepořádku. Pomáhali jsme rodinám kamarádů a sousedům, který to potřebovali a při opravě kanalizace, to jsme se hodně báli, že bude klub zavřenej. Prostě v baráku je pořád co dělat a vždycky pomůžeme rádi, protože nás to tady baví a jsme rádi, že tady klub je. Pořád jsme taky všichni uklízeli kolem klubu i když jsme tam ten nepořádek vůbec neudělali my, ale viděli jsme třeba večer auta, z kterých lidi vyházel pneumatiky, pytle s bordelem i různé nábytek.

Díky klubu jsme zažili moc věcí, máme plno vzpomínek a zážitků, který by se sem všechny ani nevešly. Třeba tábory, i když tam byly každý ráno rozcvičky a furt jsme museli chodit a chodit, hlavně do kopce, různý srandy, výlety, fotbal, nebo návštěvy klubu v Bílině. Super byly i stezky odvahy, kde teda všichni tvrdili, jak jsme se báli, ale nebyla to vůbec žádná pravda, nebo společný zpívání a bubnování u ohně. Líbí se nám i spaní v klubu, to si vždycky něco uvaříme a upečeme, třeba perník nebo nějakou dobrou buchtu. Taky nám ale vnucovali zeleninu, že je zdravá a museli jsme jíst salát – že prej má hodně vitamínů, přitom je to taková tráva jak pro králíky. Večer byly hry, mohli jsme si pustit film a dlouho jsme mluvili o všem možným, takže jsme toho ani tak moc nenaspali. V zimě jsme jeli na hory běžkovat a nebyl tam sníh, ale stejně to bylo dobrý. Byl tady i beatboxer En.dru, pro holky se tu dělaly orientální tance, pro všechny pak graffiti, moštování u Ludka, taky sebeobrana a různý bojový umění, geocaching, paintball. Baví nás i připravovat různý hry a souťaže pro malý děti, protože se zabavěj, mají radost a smějou se.

Hrajeme vždycky nahlas

Pracovníci se nám snažej všechno vysvětlit, poradit, když si s něčím nevíme rady, nenadávej nám. Někdy teda jo, ale to si zasloužíme, když třeba uděláme nějaký průšvih. Pak všechno rozeberem, napravíme to

Na učení se najde prostor i v „encéčku“...

Petra Lelovičová pracuje v organizaci Člověk v tísni jako metodička sociálních služeb, do kterých nízkoprahové kluby spadají.

Co je hlavním cílem těchto klubů?

Jde nám o to, aby děti a mladí lidé, kteří žijí v sociálně vyloučených lokalitách, měli možnost trávit svůj volný čas smysluplně. Prostředí, ve kterém vyrůstají, totiž rozhodně nejde označit za přívětivé a podnětné. Naopak, tyto teenageři jsou vážně ohroženi různými sociálně patologickými jevy, ať už jde o drogy, kriminalitu, gambling. Chytnout se „špatné party“ je zde více než jednoduché. To chceme změnit.

Najde se v klubech i prostor pro učení?

Určitě ano. Zábava a hry jsou prostředkem, který nám umožňuje s dětmi a mladými

lidmi pracovat. Mají tu možnost dělat vše, na co bohužel ve svém běžném životě nedosáhnou. Setkávají se tu s pozorností a pochopením. To vše je otvírá tak, že po čase začnou řešit i své osobní problémy – ať už jde o vztahy, rodinu nebo právě školu. Kluby tak sice primárně neslouží k podpoře vzdělávání, zároveň ale platí, že všichni zde vždy najdou klidné místo a potřebnou podporu při učení či dělání úkolů. A v případě potřeby mají k dispozici počítač s internetem a další užitečné pomůcky a vybavení.

Kdo dětem v případě potřeby pomáhá?

Primárně jsou to pracovníci klubu, avšak výhodou je, že děti mají díky klubu blíže i k dalším našim službám. V případě potřeby tak není problém domluvit např. doučování.

a zase se udobříme. Můžem s nima o všem mluvit, zeptat se na to, co nás zajímá, můžem jim říct, když nás něco trápí, máme nějaký problémy. Furt se o nás zajímaj a hned poznaj, že se s náma něco děje, nebo že jsme smutný. Maj radost, když se nám něco podaří, mluvíme taky o holkách a jak se k nim máme chovat, o drogách, budoucnosti a takový ty věci. Nebo když máme nějaký nápad, tak rozebíráme, jak to udělat, aby se dal uskutečnit nebo proč to fakt nejde. Říkej nám, že nic v životě není zadáčo a když se budem snažit, můžem se jednou mít líp.

Ála s Jarkou a Janou se nás ptaly, jak si myslíme, že by to vypadalo, kdyby tady klub nebyl. No tak to bysme byli všichni pořád na

nost předvést se i před lidma, pochubit se rodině a kamarádům, ukázat se před holka-ma. Dává nám pocit volnosti, odreagujeme se od reality, od problémů, máme radost z potlesku, dává nám energii, sílu, je to hezký, trénujeme i mozek, když se učíme texty.

Chceme něčeho dosáhnout, ukázat všem lidem, co nám nevěřej, že taky něco umíme. Baví nás se učit nový písničky, s muzikou se můžem někam dostat, poznáme novy lidi, holky, kámoše. K hudbě máme citovej vztah, má tradici v našich rodinách, každej z rodiny na něco hraje nebo zpívá. Taky jsme se kolikrát hádali, protože bysme chtěli nejradši hrát každej den, ale museli jsme uznat, že to nejde, že klub není jen pro nás, je tady hodně dalších dětí, který chtěj dělat něco jinýho a nebyl by na ně čas. A my když hrajem, tak dost nahlas, to by si ani nemohly povídat nebo si dělat svoje věci. Ale když máme před nějakým vystoupením, vždycky se to nějak udělá, aby bylo zkoušek víc a nebyla ostuda.

Taky nás kapela vždycky spojí – i když se třeba pohádáme, tak nás zase dá do kupy, musíme se domluvit, když spolu chceme hrát. Když někdo nepřijde na zkoušku, není to fér vůči ostatním – zkouška odpadne a doplatí na to celá kapela. A bez pravidelných zkoušek to prostě nejde. Taky je hezký, když můžem hrát a zpívat ostatním dětem v klubu. Líbí se jim to a zpívaj s náma, jsou tu menší kluci, který se můžou učit a jednou budou mít třeba taky kapelu.

Akorát je nám líto, že už s náma v kapele nemůžem hrát Patrik, tak ho aspoň zdravíme a možná si spolu zahrajem o prázdninách.

Kluci z nízkoprahového klubu v Matiční, střípky příběhů a postřehy kluků zapsaly: Ála Malátová, Jarka Nebáznivá a Jana Malkusová, pracovnice NK Nový svět

932
tolik dětí navštívilo v roce 2015
některý z nízkoprahových klubů.
Člověk v tísni jich v České republice
provozuje celkem sedm.

ulici, flákali se, dělali blbosti a tak nějak zabíjeli čas, prostě jen hrozná nuda. Myslíme si, že bysme nebyli takový, jaký jsme teď (no a už se zase smějou, že nevědí, jestli to je dobře nebo špatně:)).

Když jsme byli větší, tak už jsme věděli, co nás baví nejvíc - hudba. Třeba S. už to věděl jako malej kluk, protože když ještě nemohl chodit do klubu, tak si venku pořád bubnoval klackama na starej hrnec a vydržel u toho celý hodiny. A tak jsme přišli na to, že bysme si úplně ze všeho nejvíc přáli kapelu a v klubu jsme tak dlouho škemrali a otravovali, až se podařilo sehnat nástroje – samozřejmě taky bicí. Bez nich to prostě nejde. Hudba nám pomáhá, je to pro nás nejlepší náplň volného času, realizace, mož-

KURZY PRO PEDAGOGY patří mezi základní kameny práce vzdělávacího programu Varianty.

Foto: archiv ČvT

D O V U Program Varianty podporuje současné i budoucí učitele

Varianty nabízejí servis v podobě kurzů, publikací, metodických listů či odborných konzultací.

Vzdělávací program Varianty vznikl před patnácti lety. Pod heslem „na každém záleží“ se stal průkopníkem ve vzdělávání učitelů v oblasti interkulturního vzdělávání. V roce 2004 vydaly Varianty publikaci **Společný svět**, která se stala vůbec prvním didaktickým materiálem v ČR věnujícím se zavádění globálních rozvojových témat do výuky. V této problematice také školí, a to učitele především středních škol a budoucí pedagogy. Své znalosti přitom opírají jak o zkušenosti Člověka v tísní z humanitárních misí a rozvojové pomoci v různých zemích světa, tak o své pedagogické a lektorské zkušenosti.

Boom zájmu o globální rozvojová témata nastává ve chvíli, kdy se do výuky zavádí průřezová témata. Tým Variant se zapojuje do mezinárodního programu **Světová škola**, který podporuje učitele ve výuce o globálních rozvojových tématech jako je například chudoba, nerovnost, lidská práva, ochrana životního prostředí nebo podvýživa. Školy, kde globální témata tvoří součást výuky a žáci a studenti se snaží řešit místní problémy s globálním přesahem, mohou získat certifikát Světová škola. Titulem se dnes pyšní už 56 českých škol, mezi nimi dokonce i jedna školka

a další každoročně přibývají. Oblíbenou aktivitou, kdy se mohou žáci prostřednictvím komiksu vyjadřovat k aktuálním globálním tématům, se stává školní výtvarná soutěž **Bohouš a Dáša mění svět**. (viz str. 23) Letos vypukne už 6. ročník.

Varianty se postupně zabývají tématy, jako jsou například: jak by měla vypadat dobrá škola v 21. století, jak zlepšit komunikaci mezi školou a rodiči nebo jak vnést prvky partnerské a nezraňující komuni-

gogy. Věnuje se také informování veřejnosti o migraci prostřednictvím médií a snaží se tak bořit stereotypy spojené s cizinci. Zároveň podporuje samotné cizince, aby s médii a veřejností otevřeně komunikovali a sdíleli své životní zkušenosti.

Důležitou součástí Variant se postupně stává problematika společného vzdělávání dětí s určitým typem handicapu v běžných školách. Varianty navazují spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci, která vrcholí společnou přípravou Katalogu podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a vytvořením metodiky a standardů práce asistenta pedagoga. Díky veřejné sbírce Lepší škola pro všechny Varianty realizují velké množství kurzů dalšího vzdělávání pro pedagogy a pedagogické pracovníky.

Varianty se svým dílem snaží přispívat k tomu, aby školy – kromě své hlavní funkce, kterou je předávání znalostí – vychovávaly otevřené, tolerantní a aktivní občany schopné kriticky vyhodnocovat informace a pozitivně ovlivňovat dění kolem sebe.

Jana Odstrčilová
mediální koordinátorka programu Varianty

7000
tolik pedagogických pracovníků
a téměř 1500 studentů pedagogických oborů vyškolily Varianty
od roku 2006.

kace do předškolního vzdělávání. Zaujímá se, jak pomoci učitelům nejen učit, ale i zjišťovat změnu postojů a hodnot žáků ve vztahu ke globálně rozvojovým tématům. Prostřednictvím sdílení dobré praxe ze zahraničí chce program přispět ke zlepšení přípravy budoucích učitelů, zintenzivňuje proto spolupráci s vysokoškolskými peda-

Mravenec kandiduje

aneb Vzdělání pro všechny

5. ROČNÍK ŠKOLNÍ KOMIKSOVÉ SOUTĚŽE BOHOŮ A DÁŠA MĚNÍ SVĚT NA TÉMA „ŠKOLA PRO VŠECHNY“. V kategorii pro střední školy zvítězil komiks Mravenec kandiduje od Kristýny Hauptové ze Střední průmyslové školy sdělovací techniky, Panská 3, Praha 1. Téma soutěže pro letošní rok vyhlásí Varianty začátkem léta.

PANENKA PERSONA DOLLS není obyčejná hračka. Má svůj příběh, který vypráví dětem. Ony jí pak na oplátku řeknou ten svůj. Ilustrační foto: Archiv ČvT

REPORTÁŽ

Panenka Persona Doll učí děti mluvit o všem, co je trápí

Panenka je pro děti kamarádka. Pomáhá jim mluvit o sobě či se bránit, když se jim někdo posmívá např. kvůli jiné barvě pleti, že neumí dobře česky nebo za nějaký tělesný handicap.

Do třídy mateřské školy přichází paní učitelka Hana Štěpánová s malou Vandou. Je dopoledne, děti už jsou po svačince a sedí netradičně na židličkách a ne na zemi v kruhu jako při jiných aktivitách. Trochu se pošťuchují a chichotají se, ale je vidět, že se na následující minuty těší. Vandu znají, byla za nimi už dvakrát, dnes přichází z potřeby.

Učitelka si sedne mezi děti na připravenou židličku a Vandu drží v náručí. „Dnes za vámi přišla Vanda na návštěvu. Pamatujete si, o čem si s vámi povídala minule?“ „Že si hrajeme“, reaguje Tomášek. „Ano, o tom, co rádi děláte. A dneska by si s vámi ráda popovídala o tom, co rádi jíte. Vanda má nejraději špagety s kečupem, úplně nejlepší jsou ty dlouhé špagety a sladký kečup. Co máte nejraději vy?“ opakuje učitelka nahlas to, co jí Vanda šeptá do ucha.

Špagety s kečupem

Děti postupně říkají, co kdo rád jí. Hana Štěpánová si znovu bere slovo a na pří-

kladu oblíbeného jídla vnáší do příběhu aspekt chudoby, který chce s dětmi dnes otevřít.

„Jednou byla Vanda u své kamarádky Žanety a měly na večeři špagety, které měly jinou barvu, byly oranžové a zelené – takové ještě nikdy neviděla – a byl tam i sýr.

Vanda má stejně jako děti svoje jméno, rodinu, domov, svůj příběh. Říká dětem, co má a nemá ráda a vybízí je, aby to samé sdílely ony s ní.

Když jedly večeři, tak se hodně nasmály, protože se sýr legračně natahoval. Vanda doma říkala mamince, jakou měly s Žanetou večeři, a ptala se, jestli si taky koupí ty barevné špagety a hlavně ten sýr. Maminka Vandě řekla, že tyto špagety a sýr jsou dražší než ty, které kupují oni. Řekla jí, že mají méně peněz, než rodina Žanety

a musí se dívat, kolik co stojí. Už jste si někdy nemohli koupit, co jste chtěli?“ Ptá se následně děti. „Nanuka, čokoládku, hračku...“ reagují děti. „A když jste si někdy něco nemohli koupit a Vanda nemohla ty špagety, které chtěla – jak se ona cítila nebo jak byste se cítily vy?“

Společně s dětmi pak řeší, jaké to je, když se cítí smutně nebo zklamaně a co by jim pomohlo, aby se cítily lépe. Postupně se do diskuze zapojují i samotné děti, které jsou jinak tiché a příliš nekomunikují. Zhruba po dvaceti minutách se děti s Vandou loučí, některé jí i pusinkují a objímají.

Vanda a její kamarádka Žaneta

Vandě Bajerové je šest let. Má světlou pleť, modré oči a dlouhé černé vlasy. Žije s maminkou, dvěma staršími bratry a mladší sestrou v dvoupokojovém bytě na okraji Kopřivnice. Všichni čtyři si spolu rádi hrají, často si staví bunkry z židlí a deky, hrají venku na schovávanou a vybíjenou.

V jejich domě bydlí mnoho dětí, se kterými tráví společně hodně času. Vandina nejlepší kamarádka se jmenuje Žaneta. Chodí spolu do stejné školky a bydlí na stejné ulici. Hodně se navštěvují. Vanda má moc ráda zvířata, nejvíce psi. Taký ráda tancuje a hraje fotbal. Doma mají Bajerovi velkou zásobu těstovin, které často vaří. Děti je nejraději jí s kečupem. Také mají doma spoustu obchodních letáků, které její maminka dává do proutěného koše pod stůl, a když jde na nákup, tak si je vždycky všechny prohlédne a vypíše si na papír, co nakoupí. Někdy jde i do těch obchodů a koupí levnější potraviny.

Persona Doll - panenka s osobností

Vanda není opravdová holčička, ale je to panenka. Ale nejen tak obyčejná panenka na hraní. Vanda je panenka s osobností – Persona Doll. Má stejné jako děti svoje jméno, rodinu, domov, svůj příběh, o který se dělí s dětmi ve školce. Říká dětem, co má a nemá ráda a vybízí je, aby to samé sdílely s ní. Děti se k ní chovají jako ke kamarádce. Panenka jim umožňuje a usnadňuje mluvit o sobě a bránit se, když se jim někdo posmívá třeba za koktání, jinou barvu pleti, že neumí dobře česky nebo za nějaký tělesný handicap.

Příběh Vandy si Hana Štěpánová zvolila záměrně. Ve třídě má dvě děti, jejichž rodiny mají málo peněz a někdy je to vidět. „Ostatní děti na to upozorní a člověk neví, jak na to přesně reagovat. Tito dva nemají třeba na jídlo, oblečení. Chtěla jsem je posílit. Nestávalo se, že by se jim někdo posmíval, děti se ale občas ptaly, proč ten či onen nemá svačtinu. Kupujeme občas něco malého všem, aby se chudoba dvou dětí zamaskovala.

la. Barvu pleti děti řeší docela často, o té děti i samy vědí. Chudoba už tolik vidět není.“

Příběh panenky si každý pedagog vytváří sám podle toho, jaké problémy a témata chce ve skupině dětí, se kterou pracuje, otevírat. Pravidlem při práci s panenkou je, že se její příběh, osobnost ani skupinové znaky nesmí nikdy rovnat žádnému konkrétnímu dítěti. Děti by ho mohly začít litovat nebo za něco obviňovat. Téma musí proto vždy zůstat obecné. Cílem je, aby děti poznaly a prožily, že mohou ovlivnit a udělat něco pro to, aby se jiným lidem vedlo lépe. Příběh by je měl povzbuzovat, aby se chtěly zapojit a něco vytvářet, proto by neměl být vykonstruovaný a příliš moralizující.

O setkáních s panenkou Vandou a tématech, která spolu s dětmi probíraly, informuje Hana Štěpánová i rodiče dětí. Nejčastěji to dělá osobní formou. „Rodiče často uvádějí, že byla metoda pro jejich děti přínosná, protože náhle vidí, že se změnil styl jejich komunikace, že si například všímají toho, když někdo někomu ubližuje a že na to reagují. Vidí, že se zlepšily vztahy dítěte se sourozenci a kamarády a zjišťují, že jsou schopny se o někoho postarat, nést za sebe zodpovědnost,“ popisuje Hana Štěpánová pozitivní změny, kterých si rodiče v chování svých dětí díky návštěvám Vandy všímají. V jiných mateřských školách visí informace o návštěvě panenky-kamarádky na nástěnce, internetových stránkách nebo třeba na Facebooku.

Někteří rodiče se dokonce domlouvají i na návštěvě panenky přímo u nich doma. Vanda zatím ještě nikde nebyla, ale časem chce Hana Štěpánová rozšířit svou práci s panenkou také tímto směrem.

Persona Dolls

Panenky s osobností nebo-li Persona Dolls jsou výukovou metodou, která pomáhá učitelkám a učitelům mluvit s dětmi o tématech, která se špatně vysvětlují. Učí, jak reagovat na předsudky a jak podporovat naplňování průřezových témat a klíčových kompetencí RVP. Panenky přicházejí do kolektivu dětí a sdílejí s nimi svůj životní příběh a vybízí děti, aby s nimi sdílely ten svůj. Panenky fungují jako prostředníci mezi učitelkami a dětmi i mezi dětmi navzájem, pomáhají dětem mluvit o sobě a bránit se, když se jim někdo posmívá kvůli odlišnosti, chudobě nebo jinému jazyku.

Práce s panenkou učí i dospělí a pedagogy. Učí pedagogy neříkat „on to tak nemyslel“, nebo „to nic není“ v situacích, kdy se děti navzájem zraňují předsudky. Učí pedagogy, jak s dětmi mluvit o věcech, které se těžko vysvětlují.

Komu je metoda určena?

Metoda je vhodná pro děti od 3 – 9 let, ve školkách, školách i zařazeních mimoškolního vzdělávání mládeže.

Co získají děti?

- rozvoj vzájemné empatie a solidarity
- naučí se pojmenovat své pocity a vyjádřit své myšlenky
- posílí vlastní sebeúctu a pozitivní sebepojetí
- posílí umění vést dialog, být zodpovědný a jednat v duchu fair play

Jediný, kdo tuto metodu školí v ČR, je vzdělávací program Varianty společnosti Člověk v tísni. Více o metodě se dozvíte na webu www.persona-dolls.cz

Hra na „jako“...

Alena Felcmanová, koordinátorka interkulturního vzdělávání programu Varianty, vysvětluje, proč práce s panenkou funguje a co dětem přináší: „Děti vědí, že Vanda je „jenom“ panenka. Metoda funguje především proto, že v předškolním věku děti milují hry na „jako“ a hodně se toho tímto způsobem učí o světě, o druhých i o sobě. Panenka s nimi skrze učitele mluví jako rovná s rovným, reaguje empaticky, nesoudí, nehodnotí, učí děti pojmenovat, co cítí a lépe porozumět emocím ostatních. Panenka často rozpovídá i děti, které se jinak kolektivu spíše straní a jsou hodně uzavřené.“

Po skončení setkání odnáší Hana Štěpánová Vandu ze třídy a ukládá ji mimo ostatní hračky a mimo dosah dětí. Vanda sice není živá, ale její kouzlo spočívá v tom, že se k ní jako k živé děti i dospělí chovají.

Jana Odstrčilová

PANENKA PERSONA DOLL slouží při komunikaci jako prostředník mezi pedagogem a dětmi.

Ilustrační foto: Archiv ČvT

ROZHOVOR

Děti Lindě rády naslouchají a pomáhají jí řešit problémy

„Co mě přivedlo k metodě Persona Doll? Zkušenost, že zdravé děti dokáží přijmout svého kamaráda se znevýhodněním za sobě rovného,“ říká učitelka MŠ Kárníkova Hana Nečasová.

Hana Nečasová pracuje jako učitelka v mateřské škole Kárníkova v Brně. Předškolnímu vzdělávání se profesně věnuje už třicet let. Z toho několik let pracovala také s dětmi s kombinovanými vadami ve speciální mateřské škole. Sama je maminkou dnes už dospělé dcery a syna. S metodou Persona Dolls se setkala poprvé minulý rok na jaře, kdy i absolvovala odborný seminář. Od té doby setkání dětí s panenkou, v jejím případě s Lindou, pravidelně pořádá. Jak se jí tento přístup osvědčil, jaký posun u dětí díky tomu zaznamenala i jak na metodu reagují rodiče dětí, se dočtete v následujícím rozhovoru.

První předsudky vznikají v předškolním věku

V odborné literatuře se můžeme dočíst, že první předsudky, například vůči lidem jiné národnosti, barvy pleti nebo s nějakým druhem handicapu, vznikají už v období předškolního věku. Setkáváte se s tím ve své praxi? Jak se to projevuje?

Děti si postupně utváří svůj pohled na svět, nedokáží zcela zobecnit svou

zkušenost. Nesmírně důležité je to, co slyší a vidí v rodině. To, jak rodiče, sourozenci, kamarádi hodnotí lidi kolem, komentují vnější znaky, či vyjadřují sympatie – nesympatie ke skupině či jedinci. Nezpracovaný negativní vztah k jedincům či skupinám se skutečně může projevit i v mateřské škole.

Integrace tělesně znevýhodněných dětí či dětí z jiných zemí do běžného kolektivu považují za velmi přínosnou pro obě strany.

Děti přemýšlejí, proč má Lucinka tmavší pleť než ostatní, Pierro hovoří zvláštní řečí, Toník vypadá jako batole, Honzík neumí chodit a Lukáš je prostě nějaký divný. Setkala jsem se jak s objektivním zpracováním ze strany dětí, tak s hodně ostrým, řekla bych až nedětsky negativním, odsouzením.

Co Vás přivedlo k metodě Persona Dolls?

Důvodů bylo víc. Dlouhodobě se ve své práci věnuji rozvoji prosociálních dovedností a rozvoji sociální inteligence. Toto bylo také téma mé bakalářské práce. Osm let v „mé“ třídě probíhá integrace tělesně znevýhodněných dětí, třídu navštěvují děti z jiných zemí. Integraci těchto dětí do běžného kolektivu považuji za velmi přínosnou pro obě strany. A právě tato zkušenost, kdy jsem viděla, že zdravé děti dokáží přijmout svého kamaráda se znevýhodněním za sobě rovného, hodně ovlivnila moje rozhodnutí pracovat s metodou Persona Dolls.

Linda řeší i rozchod rodičů

Jak jste vytvářela příběh vaší panenky? Byla například inspirací nějaká konkrétní rodina dítěte ve školce, ve které pracujete?

Ve třídě jsem měla postupně tři děti, které byly ve střídavé péči rodičů. Svou novou situaci i přes komplikace s ní spojené zvládaly velmi dobře. Oceňovala jsem rozumný přístup rodičů a také to, že úzce spolupracovali s mateřskou školou.

ROZMANITOST A JINAKOST je znakem současného světa. Metoda Persona Dolls učí děti tyto pojmy chápat a rozumět jim.

Foto: Archiv ČvT

Přiznávám, že tento relativně nový institut (od roku 1998) sice respektuji, ale vnímám ho jako nesmírně křehkou záležitost. Může fungovat pouze za předpokladu, že oba dva rodiče jsou dobrými rodiči, kteří se dokáží domluvit a jsou schopni uzavírat kompromisy ve prospěch dítěte. V naší zemi neustále přibývá takovýchto rozhodnutí porozvodové, či porozchodové péče o dítě.

Ve Švédsku, Belgii, Německu či Skandinávii je to zcela obvyklý fenomén. Právě tento aspekt rozmanitosti reprezentuje moje panenka Linda. Linda je veselá, spokojená holčička, která má mámu, tátu, bratra, strýce, šest babiček a šest dědečků. Chodí do žluté a modré školky. Týden bydlí ve městě a týden na vesnici. Mamince pomáhá s péčí o malého bratra, s tátou chodí na ryby a na procházky do lesa. Ráda si hraje na víly, tanečnice, a také si vystřihuje obrázky z novin a lepí je do sešitu. Všude má kamarády, se kterými prožívá a spoluprožívá různé příběhy. O tyto příběhy a témata se ráda podělí i s dětmi z naší školky. Také přinesla ukázat dětem fotku fenky Londi, zrcátko kukátko, kouzelnou krabičku, narozeninovou tašku, sešit s obrázky či kouzelné kamínky.

Děti jsou soustředěnější a vnímavější

Pracujete s panenkou pravidelně?

Pokud to podmínky dovolují, setkáváme se každé tři týdny. Přála bych si častější frekvenci setkávání. Bohužel organizace provozu, nadstandardní aktivity, akce

školy, semináře, nemoci, ale také naplňování toho, proč děti v mateřské škole vůbec jsou, mi mé přání prozatím nemůžou v plném rozsahu splnit.

Jak děti na panenku reagují?

Myslím, že se na setkání upřímně těší. Při přivítání jí často šeptají do ucha, naslouchají jí a interpretují, co jim Linda řekla. Holčičkám neunikne jediný detail ve změně jejího oblečení a účesu. Rády by se o ni staraly. Kluci hodnotí akčnost jejích příhod se psem, nebo s polámaným kolem.

“Děti jsou soustředěnější a vnímavější. Postupně si zvnitřňují pravidla, která jsme si na začátku určili.”

Toto ale není náš hlavní cíl. Důležité je, že se těší také na to, co nového se v životě Lindy událo. Rády jí naslouchají a vymýšlejí řešení témat, se kterými Linda přišla. Mám radost, když se v období mezi setkáními na Lindu ptají a zajímají se, kdy zase přijde.

Všimla jste si nějakého posunu v chování dětí v souvislosti s návštěvami panenky?

Děti jsou soustředěnější a vnímavější. Postupně si zvnitřňují pravidla, která jsme si určili na začátku. Neskáčou do řeči kamarádům, více se zamýšlejí nad tím, co Linda řeší a více se vcítují do daného tématu.

Jak na návštěvy panenky Lindy reagují rodiče?

Rodiče jsou o tématech, se kterými pracujeme, pravidelně informováni na nástěnce. Jejich reakce z rozhovorů a zpětných vazeb hodnotím jako pozitivní.

Doporučila byste Persona Dolls i dalším kolegům/kolegyním?

Práce s panenkou rozhodně osloví především ty kantory, kteří jsou kreativní, mají v pořádku svůj vlastní mikrosvět, dívají se na svět optimisticky, nejsou jim cizí sociální hodnoty, mají ujasněné hodnoty a nebrání se zajímavé výzvě. Zvláště v dnešní době, kdy je naše společnost stále různorodější, od etnického původu až po vnímání klasické rodiny, je důležité, aby se s těmito změnami vypořádali nejen dospělí, ale také děti. Protože jen skrze ně můžeme vybudovat tolerantní společnost, kde si lidé váží jeden druhého a jsou si schopni navzájem pomoci, bez ohledu na to, jaké náboženství vyznávají nebo zda jsou zdraví nebo nemocní.

Co práce s touto panenkou přinesla vám osobně?

Pro mě osobně bylo absolvování kurzu velmi zajímavou zpětnou vazbou, nejen z pohledu pedagogického, ale také osobního. Je zajímavé zamyslet se nad tím, proti komu máme předsudky, jak asi vznikly a jak učit děti, aby je neměly.

Jana Odstrčilová

S ČEŠTINOU MŮŽE POMOCI bezplatná jazyková příprava. V současném formátu je však pro děti velmi únavná.

Ilustrační foto: Archiv Meta, o. p. s.

REPORTÁŽ

Jak do výuky zapojit žáka s jiným mateřským jazykem?

Na jaké jazykové překážky nejčastěji děti cizinců narážejí? Co udělat pro jejich odstranění?

Khoi se narodil v ČR vietnamsky mluvícím rodičům. Je mu osm let a chodí do třetí třídy běžné základní školy. Rodiče neumí moc dobře česky, proto byla jejich komunikace s učiteli dost náročná – maminka uměla jen základní komunikační fráze. Paní učitelka na základní škole se dozvěděla o Khoiovi již v červnu a celé prázdniny se věnovala přípravě na vzdělávání takového žáka. Zjistila, že je možné využít vyrovnávací plán a také se obrátit na různé organizace, které poskytují poradenství v takovém tématu. Hned v září se zúčastnila kurzu, který byl zaměřen na začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem, kde se také dozvěděla, že je nutné pracovat s třídním kolektivem a navázat spolupráci s tlumočnickem kvůli komunikaci s rodiči.

Zpočátku pomáhali spolužáci

Khoi se na začátku příliš neprojevoval a spíše poslouchal ostatní. Nejraději měl ranní kruh, kde každý vyprávěl o svých zkušenostech či zážitcích. Ze začátku mu s vyjadřováním hodně pomáhali spolužáci nebo paní učitelka, ale postupem času to dokázal sám. Největší překážky ve výuce se objevovaly v češtině, Khoiovi dělala problémy

například výslovnost některých hlásek, protože je nebyl schopen rozlišit, někdy si popletl slovosled a podobně.

V pololetí se paní učitelka domluvila s paní vychovatelkou v družině, že budou pro Khoie připravovat různá jazyková cvičení, kterými budou zábavnou formou procvičovat. Také pro něj zpracovala vyrovnávací

Ne všichni žáci s odlišným mateřským jazykem k nám přicházejí v předškolním věku či ve věku nástupu do školy.

plán, podle kterého ho také v pololetí a na konci roku hodnotila. Měla velkou chuť zorganizovat pro Khoie i kroužek češtiny pro cizince, ale na škole nebylo mnoho žáků, kteří by také potřebovali jazykovou podporu.

Takových příběhů se v našich školách odehrávají tisíce. Ne vždy je průběh takto hladký, jako tomu bylo v případě Khoie. Prvním zádrhelem je samotné přijetí žáka do

základní školy. Ne všichni žáci s odlišným mateřským jazykem, tedy žáci, kteří mají nedostatečnou znalost vyučovacího jazyka, k nám přicházejí v předškolním věku či ve věku nástupu do základní školy. Už vůbec ne pak v době letních prázdnin tak, aby nastoupili do vzdělávacího procesu právě v září. Situace je taková, že tito žáci přicházejí do škol v průběhu celého roku a jejich úroveň češtiny je často velmi nízká.

Existuje sice tzv. bezplatná jazyková příprava, kterou realizují jednak školy určené jednotlivými kraji, ale také školy, které si požádají o rozvojový program, který vyhláší Ministerstvo školství. Rodiče žáků se často o této možnosti vůbec nedozví, často o ní totiž neví ani zástupci školy. Takový kurz obsahuje min. 70 hodin výuky a probíhá v odpoledních hodinách. Taková forma je pro žáky velmi únavná, vezmeme-li v potaz, že tam přichází po celém dni stráveném ve své škole. 70 hodin není mnoho ve srovnání s jinými evropskými zeměmi (např. Finsko realizuje až 1000 hodin jazykové přípravy ve formě přípravných tříd, kde se žáci vzdělávají po celý týden v období až jednoho roku). Z těchto programů lze také financovat další kurzy či kroužky češtiny jako

PROBLÉM MŮŽE BÝT I ZAŘAZENÍ žáka do nižší třídy.

Ilustrační foto: Archiv Meta, o. p. s.

druhého jazyka. Nejvhodněji jej škola může realizovat v době běžné výuky (například místo češtiny), aby žáci získali co nejrychleji základní komunikační dovednosti. Takto to funguje již na několika českých školách a v zahraničí zcela běžně.

Zařazení do třídy

Problém může nastat také při zařazování do třídy. O tom rozhoduje ředitel školy, často se řídí věkem dítěte, což je vhodný postup. Někdy je ale úvaha taková, že bez znalosti češtiny bude lépe žáka zařadit o několik ročníků níže, aby získal čas. V takovém případě nastává problém již při socializaci, která je velmi důležitá a logicky nemůže proběhnout dobře, pokud je žák v kolektivu o několik let mladších spolužáků. Myšlenka, že získá více času a dožene ostatní je sporná. Každý žák se potřebuje rozvíjet v pro něj smysluplném výukovém kontextu, tedy učit se obsah přiměřený věku. Navíc legislativa neumožňuje postupovat rychleji do vyšších ročníků (pouze u mimořádně nadaných žáků) a zároveň je potřeba opustit základní školu do sedmnácti let věku.

Paní učitelka Khoie se včas informovala o tom, jak dobře začlenit žáka s odlišným mateřským jazykem do kolektivu. Často se stává, že žáci přijdou v průběhu roku do již zaběhlé třídy, ve které jsou již navázány vztahy a nový žák se do nich musí včlenit. Většinou má ale komunikační bariéry, což mu tuto situaci nijak neusnadňuje. Může pomoci například ustanovení tzv. patronů (v zahraničí se to označuje jako peer tutoring), tedy vybraných spolužáků - průvodců,

kteří pomohou v prvních dnech a týdnech žákovi v novém prostředí.

Co se týče zapojení do výuky, u Khoie zvolila paní učitelka možnost sestavit mu vyrovnávací plán. Pro každý předmět, ve kterém neznalost jazyka ztěžuje zapojení žáka, učitel upravuje vzdělávací cíle tak, aby to žák zvládl a zároveň postupně rozvíjel své (jazykové) dovednosti. V ostatních předmětech se také učitel více zaměřuje na jazyk, například když se probírají dopravní prostředky a hlavním cílem výuky je osvojení základních pravidel bezpečnosti provozu, cíl pro žáka s odlišným mateřským jazykem může být naučit se slovní zásobu v oblasti dopravních prostředků s použitím slovesa jedu/jezdím. Podle takového plánu pak učitel žáka i hodnotí, ať už slovně či známkou.

Je dobré se včas informovat o možnostech, které máme při začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem, vhodné je také zúčastnit se seminářů týkajících se tohoto tématu či sjednat takovou formu podpory přímo ve škole. S rodiči komunikovat prostřednictvím tlumočnicka. Ve chvíli kdy žák nastoupí do školy, je potřeba plánovat výuku s ohledem na něj a zároveň ho podpořit doučováním či kurzem češtiny pro cizince. Hodnocení usnadní vyrovnávací plán a práce s konkrétními cíli.

Klára Horáčková
autorka pracuje v neziskové organizaci **META, o.p.s. v pedagogické sekci, která spolupracuje s učiteli na řešení situací, které nastávají při vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem**

Katalog podpůrných opatření

Varianty školní pedagogy a pracovníky neziskových organizací, aby proces začleňování žáků hovořících odlišnou mateřštinou probíhal úspěšně. Jako hlavní partner Univerzity Palackého v Olomouci se podílely na vytvoření Katalogu podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění. Jedná se o ucelený manuál, vnitřně členěný do osmi částí, jenž přináší žákům s potřebou podpůrných opatření, jejich vyučujícím, ale i rodičům komplexní přehled možných prostředků podpory ve vzdělávání. Naleznete v něm např. doporučení ke změnám v organizaci výuky, vyučovacích metod, hodnocení nebo práce s třídním kolektivem. Podpůrná opatření pro žáky hovořící odlišným mateřským jazykem jsou volně dostupná v elektronické verzi katalogu na webové adrese www.katalogpo.cz v části věnované sociálnímu znevýhodnění. Jedná se především o tato opatření: **Další pracovní místo pro žáka ve třídě (i mimo třídu), Vizualizace obsahu a procesu vzdělávání a Příprava na příchod a následná adaptační fáze po příchodu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do třídy.**

Díky novele školského zákona by už od nového školního roku měli všichni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami získat potřebnou podporu (finance a personální zajištění – formou speciálního pedagoga, asistenta pedagoga či metodické podpory školského poradenského zařízení). Úspěch novely bude záležet na tom, do jaké míry budou opatření využitelná v praxi a zda na ně školy dostanou skutečně více peněz.

GLOBALNÍ ROZVOJOVÁ TÉMATA učí děti přemýšlet v souvislostech.

Foto: archiv ČvT

ANALÝZA Globální rozvojová témata: jak učit o současném světě

„Děti se do projektů aktivně zapojují, nepřebírají pouze hotová fakta, ale snaží se vlastními silami přispět k řešení problémů,“ říká Stanislava Žáčková, učitelka ze ZŠ Újezd u Brna.

Na hodině matematiky žáci právě počítají, kolik kilometrů nacestuje orchidej, než se dostane do českého obchodu a kolik energie se pravděpodobně spotřebuje na její přesun ze státu, kde je vypěstována, do státu, kde se prodává. Jinde se třeba ve fyzice zabývají tím, jakou účinnost mají fotovoltaické panely v porovnání se spalovacím uhlím v elektrárnách. V hodině češtiny se studenti seznamují s pojmy jako jsou dissent nebo lidská práva například skrze četbu Českého snáře od spisovatele Ludvíka Vaculíka. I tak mohou vypadat způsoby, jak začlenit globální rozvojová témata do výuky.

Nové dovednosti

Globální rozvojová témata pronikají do průřezových témat jako jsou Environmentální výchova, Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Výchova demokratického občana. Žáci nezískávají v těchto oblastech jen znalosti, ale také nové dovednosti. Učí se přemýšlet v souvislostech, formulovat svůj názor a obhájit jej v diskuzi s ostatními.

Protože ale v běžných předmětech nebývá na zmíněná témata dostatek prostoru, volí školy často cestu integrované tematické výuky nebo projektových dnů, kde si mohou studenti projít celým procesem od zrodu projektu po týmovou práci na zvoleném problému až po jeho prezentaci před ostatními.

Příkladem celoroční projektové aktivity zaměřené na globální rozvojová témata je projekt Světová škola. Certifikát Světové

se o jednoduchou metodologii tří kroků: uč se – zjišťuj – jednej. Prestižním oceněním se k dnešnímu dni může pochlubit už 56 škol z celého Česka. Minulý rok jej získalo 11 škol.

Propojení s regionem

Základní a mateřská škola z Malče propojila například téma práv dětí ve světě se situací spolužáků z dětských domovů. Škola navázala osobní kontakt s Dětským domovem Nová ves. Žáci prováděli dotazníkové šetření v komunitě a na závěrečném setkání s rodiči se jim z části podařilo vyvrátit řadu předsudků vůči dětem z dětských domovů. „Nejvíce oceňuji propojení s regionem, v něm spatřuji největší přínos Světové školy oproti jiným projektům. Z pohledu učitele vidím, jak žáci během práce „rostli“. Byli schopni připravit se na jednání s partnery,

ptát se, dělat závěry, přemýšlet o výsledcích. A to rozhodně není málo,“ popisuje přínosy pro žáky jedna ze zapojených učitelky Jitka Rutschová ze ZŠ Maleč u Chotěboře. „Není tak důležité, odkud kdo pochází,

Žáci se učí přemýšlet v souvislostech, formulovat svůj názor a obhájit jej v diskuzi s ostatními.

vá škola uděluje Člověk v tísní ve spolupráci s organizací ARPOK a Multikulturním centrem Praha. Základní filozofie podporuje vzdělávání a přípravu žáků na reálný život v globalizovaném světě a opírá

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM VARIANTY nabízí pro učitele pravidelné semináře a workshopy.

Foto: archiv ČvT

ale jaký je. Podle vzhledu nemůžeš posuzovat ostatní“, uvědomila si práci na projektu zdánlivě jasnou věc žákyně Nela Musílková. „Skvělé bylo setkání s panem kurátorem a paní ředitelkou dětského domova. Vím toho o ústavní péči hodně a tyto zkušenosti mi pomohou na střední škole,“ dodává její spolužačka Veronika Motlová.

Zapojit místní instituce nebo neziskové organizace se daří i ostatním školám. Některé v rámci svých aktivit zvelebují místní park, sázely stromy nebo pořádaly sportovně osvětové akce pro další děti či besedy pro veřejnost. Jiné školy se zabývaly jídlem – odkud pochází, jak vzniká, jak zamezit jeho plýtvání nebo kolik kilometrů potraviny nacestují, než se dostanou na náš talíř. Učitelé shodně vydvíhovali možnost žáků jednat. „Oceňuji zejména to, že děti se do projektu zapojují aktivně, nepřebírají pouze hotová fakta, ale snaží se vlastními silami přispět k řešení problémů – u nás např. pravidelným prodejem fairtradingových výrobků“, říká Stanislava Žáčková, učitelka občanské výchovy z nyní už Světové školy ZŠ Újezd u Brna. Tento typ výuky však klade na učitele větší nároky. Sami se musí v tématech zorientovat a najít vhodnou metodu nebo projekt, jak globální rozvojová témata do výuky zařadit. Ideální by proto bylo, pokud by se této problematice věnovali intenzivněji už při přípravě na své budoucí povolání.

Za změnou je učitel

O hlavních potřebách učitelů a studentů učitelství se v listopadu minulého roku diskutovalo na konferenci Za změnou je

Inspirace pro učitele a Filozofie pro děti

Na říjnové mezinárodní konferenci Teachers: Agents of Change – A strategic approach to anchoring development education in formal education systems měli učitelé i vysokoškolská pedagogové možnost vnímat výuku globálních témat z pohledu ostatních zemí, navázat nové kontakty, sdílet příklady dobré praxe a seznámit se s metodami, které lze při výuce globálních rozvojových témat využít. Publikaci představenou na konferenci s názvem Skládanka témat, co hýbou světem, si můžete stáhnout na www.varianty.cz/ publikace.

Nejvíce si účastníci z prezentovaných metod vhodných pro výuku globálních rozvojových témat chválili koncept Filozofie pro děti. Tato metoda podporuje myšlení, které je kritické a tvořivé, spolupracující a citlivé. Na konferenci ji představil Clive Belgeonne

z Development Education Centre South z Velké Británie. „Filozofie pro děti je metoda, která umožňuje dětem i dospělým vést dialog o složitých problémech dnešního světa. Ve skupině například řešíme otázky, podle čeho se pozná, že nějaký čin je statečný a nikoliv bláznivý, za jakých podmínek a jestli vůbec je správné jít do války, nebo třeba co je opakem sýru, angličtiny, dneška, žárlivosti... škála aktivit je opravdu velmi široká,“ přibližuje tuto netradiční, ale velmi oblíbenou výukovou metodu Belgeonne.

Program Varianty pravidelně nabízí semináře k této metodě. Hlásit se můžete na www.varianty.cz/kurzy. Kurz si můžete objednat i samostatně pro školu. V případě zájmu kontaktujte Kláru Doudovou na e-mailu klara.doudova@clovekvtisni.cz nebo telefonem 778 494 346.

učitel aneb Jak učit o dění v současném světě v pražském Impact Hubu. Konferenční navazovala na předchozí mezinárodní akci, která se zabývala podobnými tématy. Účastníci společně definovali hlavní potřeby učitelů, kteří se globálnímu rozvoji věnují nebo by ho rádi začlenili do vlastní výuky. Ke své práci potřebují pravdivé informace, finanční motivaci, svobodu projevu a více příležitostí, jak si práci s tématy zažít a vyzkoušet ve vlastní praxi. Učitelé si jsou vědomi, že sami potřebují rozvinout ty správné kompetence a pomohla by jim i podpora ostatních kolegů. Cestování, rozhovory s místními lidmi v různých částech světa, ale i napříč generacemi, videopořady nebo kurzy zaměřené

na metody rozvíjející dialog jsou další zdroje, které mohou pedagogové využít ve své praxi, shodli se návštěvníci konference.

Ať už se však školy nebo jednotliví učitelé rozhodnou pro jakýkoliv způsob, jak zapojit globální rozvojová témata do výuky, udělají pro své žáky kus prospěšné práce. Umět se orientovat v současném stále více propojeném světě, kriticky přemýšlet o dění kolem nás a přetavit své poznatky o dovednosti v činy je důležitým předpokladem stát se aktivním občanem a nejen pasivním příjemcem či „obětí“ valících se „katastrofických zpráv“ ze všech koutů světa.

Jana Odstrčilová

UČITELÉ I ŽÁCI SE SHODUJÍ, že výuka s využitím dokumentárního filmu je atraktivní a baví je.

Foto: Lucia Eggenhoffer

D O V J Jeden svět na školách otevírá pomocí filmů důležitá témata

Dokumentární filmy zachycují skutečné příběhy lidí. Citlivě tak pomáhají učitelům základních a středních škol otevírat důležitá témata, o kterých se jinak mnohdy nesnadno mluví.

„Pro mladé lidi se sledování dokumentárního filmu může stát a také se stává iniciacním zážitkem. Často přináší první zkušenost se závažnými tématy, vede k dalšímu zájmu, k hledání širších souvislostí a formulaci vlastních názorů,“ popisuje smysl dokumentárního filmu ve výuce Karel Strachota, zakladatel a současný ředitel vzdělávacího programu Jeden svět na školách (JSNŠ).

Online portál jsns.cz

Program přináší na české základní a střední školy kvalitní dokumentární filmy společně s výukovými materiály, které mohou učitelé využívat on-line na unikátním audiovizuálním vzdělávacím portálu jsns.cz. Učitelé využívají výukové materiály především v hodinách občanské výchovy, základů společenských věd a dějepisu. V nabídce filmů najdou také lekce k výuce přírodních věd a cizích jazyků.

Každým rokem pořádáme během Mezinárodního festivalu Jeden svět o lidských právech dopolední projekce pro školy ve všech regionech. Mladší diváci se mohou

těšit na kratší snímky z kategorie Jeden svět dětem, starším žákům a studentům středních škol je určena kategorie Jeden svět pro studenty. Filmy v této kategorii každoročně hodnotí studentská porota. O projekce pro školy bývá tradičně velký zájem, účastní se jich tisíce diváků.

3500
tolik základních a středních škol
se v České republice zapojilo
do vzdělávacího programu
Jeden svět na školách.

Dlouhodobě se Jeden svět na školách věnuje moderním československým dějinám v projektu Příběhy bezpráví. Žákům a studentům přibližuje období od první světové války po sametovou revoluci prostřednictvím konkrétních příběhů. A to jak skrze audiovizuální materiály, tak v projektu Z místa, kde žijeme, kdy se žáci setkávají osobně s pamětníky a mapují jejich osudy. Studenti i veřejnost se mohou zapojit do

akcí během kampaně Proti ztrátě paměti, která připadá na 27. června, tedy na Den památky obětí komunistického režimu.

Kdo jiný?

V projektu Kdo jiný?, zaměřeném na podporu občanské angažovanosti mladých, organizuje JSNŠ studentské volby a projekty pro skupiny žáků, které se věnují řešení aktuálních výzev v místě svého bydliště a mění tak svět kolem sebe k lepšímu. Vyhláší také cenu Grati-as Tibi, která oceňuje občanskou aktivitu, postoj či počin mladých lidí pozitivně ovlivňující život v komunitě či společnosti. V nové vzdělávací soutěži „Hledá se Leadr.“ hledá a vzdělává mladé aktivní lidi, kteří se zajímají o dění kolem sebe a komunální politiku.

V České republice je do programu zapojeno více než 3 500 základních a středních škol. Know-how Jednoho světa na školách je hojně využíváno také v zahraničí.

Lenka Havlíčková
mediální koordinátorka JSNŠ

PROTI ZTRÁTĚ PAMĚTI. Příjezd tanku vytvořeného studenty k okupačnímu diorámu na Václavském náměstí. Proti ztrátě paměti je vzpomínková akce, každoročně pořádaná 27. června k příležitosti Dne obětí komunistického režimu. V roce 2015 se akce zúčastnil i Viktor Fajnberg, jeden z osmi účastníků demonstrace na Rudém náměstí v roce 1968 a Refat Čubarov, předseda krymskotatarského parlamentu v exilu.

Foto: Lukáš Bíba

STUDENTSKE VOLBY. Před každými řádnými volbami pořádá Jeden svět na školách volby studentské. V nich si studenti středních škol vyzkouší volby „nanečisto“, seznamují se s principy demokracie a sami si volební den organizují. Do prezidentských voleb v roce 2012 se tak například zapojilo okolo 450 škol.

Foto: Martin Watch

CENA PŘÍBĚHŮ BEZPRÁVÍ. Marie Chalupová přebírá Cenu Příběhů bezpráví od Jurije Jacenka, ukrajinského studenta práv nedávno propuštěného z ruské věznice. Okolnosti jejich případů odděluje přes půl století, ale ukazuje, že stejně jako v 50. letech, je i dnes možné uvěznit člověka na základě domnělé protistátní činnosti a špionáže.

Foto: Josef Rabara

ŠKOLNÍ PROJEKCE FESTIVALU JEDEN SVĚT. V roce 2015 se projekcí pro žáky a studenty zúčastnilo téměř 14 tisíc diváků a divaček a v dalších městech více než 40 tisíc návštěvníků. Studentská porota tradičně vybírá i nejlepší film, loni porotci udělili cenu filmu Bojovníci ze severu týkající se tématu migrace a radikálního islamismu.

Foto: Lukáš Bíba

PRO VYUČJÍCÍ POŘÁDÁME SEMINÁŘE o tom, jak využívat audiovizuální materiály pro výuku různých témat.

Foto: Josef Rabara

FILM Y **Portál jsns.cz nabízí filmy vhodné přímo do výuky**

Najdete zde zhruba dvě stě dokumentárních filmů, které můžete promítat online nebo si je stáhnout pro pozdější použití. Filmy jsou doplněny praktickými informačními materiály.

Dokumentární filmy pomáhají žákům porozumět mnoha problémům ze současnosti i historie. Dokážou citlivě uvést téma, o kterém se těžko mluví. Učitelé najdou na audiovizuálním portálu Jednoho světa na školách filmy zdarma a online včetně praktických materiálů.

Najdete zde téměř dvě stovky filmů, které můžete přehrávat online nebo si je stáhnout pro pozdější promítání. Ke každému filmu jsou zpracovány praktické materiály, které mají vždy stejnou strukturu – aktivitu do hodin navržené a otestované vyučujícími, přehledné informační materiály a doporučené odkazy pro další práci s filmem. Těmito „balíčkům“ se říká audiovizuální lekce a jsou uspořádány do těchto tematických okruhů:

- životní prostředí
- lidská práva
- globální rozvojové vzdělávání
- sociální problematika
- moderí československé dějiny
- občanská angažovanost
- mediální vzdělávání
- výuka cizích jazyků

Životní prostředí (environmentální chování, doprava, energie atd.)

Příklad: Na sever od slunce

Prožít zimu na pláži za polárním kruhem a trávit čas surfváním v ledovém oceánu se rozhodli dva nadšení filmaři z Norska. A nebyla to jen touha po dobrodružství, ale i snaha udělat něco pro přírodu. Jørn a Inge se vybavili prošlými potravinami, na opuštěné pláži vybudovali chatrč ze dřeva a naplavených předmětů, které použili jako izolaci. Odpadky sbírali průběžně a podařilo se jim shromáždit tři tuny vyhozených věcí. Dvojice kamarádů se stala na několik měsíců zcela samostatnou a téměř nezávislou na civilizovaném světě.

Lidská práva (demokracie, gender, homofobie, rasismus, náboženství)

Příklad: Manželka za 50 ovcí

Mnozí afghánští muži vyznávají radikální islám a ctí tradici obchodu s manželkami mladšími o generace, se kterými někdy nejednají lépe než se psy. To je také případ šestnáctileté Sabere, které v sedmi letech zemřel otec a osvojil si ji blízký příbuzný. Když bylo dívce deset, prodal ji o čtyřicet let staršímu Tálibánci, jenž ji čtyřikrát přivedl do jiného stavu. Jako jedna z mála měla štěstí, že se jí podařilo uniknout a ukrýt se v azylovém domě pro ženy s podobným osudem. Ani tady ovšem nemá vyhráno.

Globální rozvojové vzdělávání (chudoba, rozvojová spolupráce, migrační, dětská práce atd.)

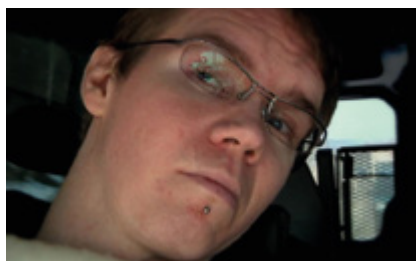
Příklad: Nora zpívá pro Sýrii

Kvůli neustále probíhající válce v Sýrii je ohroženo už několik milionů dětí. Jednou z nich je i desetiletá Nora, která s rodinou musela narychlo opustit svůj domov. Nyní žije v provizorním obydlí v uprchlickém táboře v sousedním Jordánsku. Když vzpomíná na události, při nichž v sutinách vybombardovaného domu zahynula její kočka, má v očích slzy. Přesto si v sobě zachovává optimismus a hledí do budoucnosti s nadějí, že si jednou ve svobodné Sýrii založí uměleckou školu.

Sociální problematika (domácí násilí, život s postižením, závislost, šikana, chudoba, sociální vyloučení atd.)

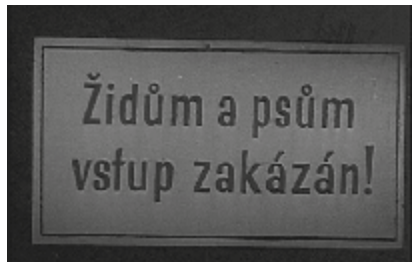
Příklad: Přízrak Martin

Osmadvacetiletý Martin je upoutaný na invalidní vozík a odkázaný na pomoc rodičů a ošetřovatele. V devatenácti letech totiž sedl spolu s kamarády do auta opilý a pod vlivem drog. Po nárazu do telegrafního sloupu utrpěl těžká zranění s doživotními následky – od krku dolů je ochrnutý, nemůže mluvit, ale jeho mentální schopnosti zůstaly neporušeny. Martin bydlí v domě s pečovatelskou službou a se svým okolím komunikuje prostřednictvím počítače. Navzdory relativně aktivnímu životu však jeho mikrokosmos postrádá mnohé z toho, čeho si užívají zdraví lidé.

Moderní československé dějiny (období od první republiky po sametovou revoluci)

Příklad: O zlém snu

Dokumentární film *O zlém snu* zprostředkovává životní příběh Evy Erbenové, ženy, jejíž osud tragicky poznamenal holocaust a která v dětství prošla Terezínem i vyhlazovacím táborem Osvětim-Birkenau. Patří mezi jedny z mála, kteří měli to štěstí a přežili pochod smrti. Eva našla nový domov v obci Postřekov, kde se jí ujala statečná rodina Jánových, která dívku v posledních válečných týdnech skrývala, a riskovala tak vlastní život. Režisér snímku používá hranou rekonstrukci ilustrující předválečné šťastné dětství děvčátka a nový život v Postřekově. Kombinuje ji s archivními filmovými záběry, dochovanými fotografiemi a kresbami dětí i židovských výtvarníků. Snímek je působivým svědectvím o křehkosti lidského života i štěstí, které může znenadání přerušit rasová nenávist ústící v genocidu.

Občanská angažovanost

Příklad: Gabrielova reportáž z mistrovství světa ve fotbale

Když se čtrnáctiletý Gabriël Matos dozvěděl, že se v jeho zemi uskuteční mistrovství světa ve fotbale, měl obrovskou radost. Jak by také ne, vždyť stejně jako ostatní Brazilci fotbal miluje. Je pro něj náboženstvím. To ale ještě netušil, že brazilská vláda začne kvůli stavbě vlakové trati pro přesun fotbalových fanoušků v jeho

čtvrti bourat desítky domů, včetně toho, ve kterém bydlí on sám. To ho rozčílilo natolik, že začal o této stinné stránce velkolepé fotbalové události natáčet reportáže, psát blog a nakonec pomohl zastavit bourání dalších domů.

Mediální vzdělávání (nová média, média a mladí lidé, propaganda)

Příklad: Nenávist na internetu

Zkuste si představit následující situaci: dvě mladé ženy sedí na přátelské večeři v drahé restauraci. Jedna z nich je vegetariánka, slušně odmítne steak, který jí číšník omylem donesl. A sklídí za to vulgární nadávky i drsné výhrůžky. Něco podobného by si na veřejnosti v drtivé většině případů nikdo nedovolil, na internetu je to však velmi často naopak. Verbální agrese je zde běžným jevem. Lidé v anonymním prostředí diskuzních fór a sociálních sítí ztrácí zábrany, zapomínají na etické zásady a s oblibou ventilují vlastní frustrace.

Výuka cizích jazyků (angličtina, němčina)

Příklad: Meatrix

Víte, co je to Meatrix? Je to obecně rozšířená lež o původu masa, které všichni věříme. Alespoň to tvrdí autoři ve vtipné animované parodii na úspěšnou sci-fi trilogii *Matrix*. Mladému čuníku Leovi odhaluje pravdu o jeho životě tajemný býk Moopheus, když mu pomocí kouzelné pilulky odkrývá pravdu o skutečném světě. Příjemná rodinná farma, kde Leo doposud spokojeně žil, najednou mizí a Leo s Moopheem se ocitají ve velkokapacitním vepříně. Tam Leo postupně zjišťuje, jakým způsobem lidé zacházejí s hospodářskými zvířaty, a že nic není tak růžové, jak se původně zdálo.

Co nabízí audiovizuální portál www.jsns.cz

- Zaregistrujte se zdarma a prohlédněte si širokou nabídku filmů.
- Filmy a materiály jsou uspořádány do praktických tzv. audiovizuálních lekcí (film/sociální spot, aktivity do výuky, přehledné informační materiály a doporučené zdroje)
- Kromě filmů získáte přístup k nabídce seminářů pro vyučující a dalších zajímavých projektů.

Lenka Havlíčková

Díky filmům jsem zažila řadu pedagogických zázraků

„Zhlédnout film, který téma otevře, a pak s pamětníkem o událostech hovořit – to bývá velmi silný, emotivní a nenahraditelný zážitek,“ říká Vlasta Vyčichlová o práci s filmy.

Vlasta Vyčichlová učila přes dvacet let český jazyk, občanskou výchovu a působila jako výchovná poradkyně na Střední škole strojí, stavební a dopravní v Liberci. Podílela se také na založení programu Jeden svět na školách v roce 2001.

Můžete vysvětlit, co pro učitele znamená učit prostřednictvím dokumentárního filmu?

Často mluvím o několika pedagogických zázracích. Tím prvním je to, že sdílení filmů se vším, co k němu patří, baví nejen učitele, ale i žáky. Dalším zázrakem je, že do debat po filmu se zapojují i žáci, kteří byli zvyklí mlčet. Při práci s filmem si totiž všímáme vlastních pocitů, a ty bývají vždy pravdivé. A tak žáci od vás nikdy neuslyší to nelichotivé „špatně“. Navíc se učí vidět téma z více úhlů pohledu, umějí lépe naslouchat a jsou citlivější na populistickou manipulaci.

Prožitek ze zhlédnutí filmu tedy žáky přímo ovlivňuje. Pozorujete, jak to formuje jejich postoje?

Právě dalším zázrakem je, že žáci i učitel se postupem času proměňují. Stávají se vnímavější a otevřenější. Nečekají pasivně na to, že za ně někdo problém vyřeší, ale s nápady sami přicházejí. Pro učitele je velkou výhodou, že filmy pomáhají otevírat těžká témata, ať už osobní, nebo ta kontroverzní, která rezonují společností. A konečně se pedagog při práci s filmem dozvídá o svých žácích to, co mu jinak často zůstává skryté.

Jaká jsou v tomto ohledu specifika žáků na učilišti?

Mojí žáci jsou obecně vnímání optikou stereotypu jako „ti problematičtí“, kteří se nechťejí učit, a nic je nezajímá. Jsem ráda, že mohu potvrdit, že to tak není. Já své učně poznala jako vnímavé, přirozeně spravedlivé lidi, kteří sice mají problém, ale s námi, se světem dospělých. Mnozí z nich byli z rodin, kde na ně nebyl čas, jiní prošli základním školstvím ocejchovaní a někteří měli za sebou velmi těžká období. Práce s dokumentárním filmem přináší jím silný příběh hrdiny jim pomáhal svět dospělých lépe chápat. Pomalu přicházeli o pocit, že nemohou nic ovlivnit nebo že se musí stále jen bránit silou a provokací.

Často lektorujete na seminářích pro učitele a ostatní pedagogické pracovníky. S jakými reakcemi se u nich nejčastěji setkáváte?

Na semináře jezdí učitelé, kteří jsou patřičně motivovaní, a kteří mají svoje žáky a svou práci rádi. To znamená, že lektorování je velká radost – jde většinou o velmi krásná, inspirující setkání, při nichž se na-

Při práci s filmy se pedagog o svých žácích dozvídá to, co mu jinak často zůstává skryté.

vzájem obohacujeme, jak vlastními zkušenostmi a názory, tak především společnou radostí z nástroje, kterým pro nás je program Jeden svět na školách. Býváme dokonce až dojatí a zasažení silou společného sdílení a trůfám si říct, že se všichni včetně mě rozcházíme s novou chutí a energií do další práce. Je však také pravda, že i tito motivovaní pedagogové bývají unavení – systémem, nepochopením, nedočením nebo morálním marasmem těch, kteří by lidská práva měli svými životy stvrdit, nikoli je

zpochybňovat. Je příjemné, když se podaří, že z našich seminářů odjíždějí klidnější, jistější a nabití novou vírou v to, že má jejich práce smysl.

Žáci se nebojí projevit svůj názor

Pravidelně jste se se svými studenty zapojovala do Měsíce filmu na školách, který otevírá téma moderních československých dějin. Proč?

Často si říkáme, že nemá smysl rýpat se v minulosti, že je třeba být tady a teď. To je pravda, jenže s čistým svědomím to můžeme udělat jen tehdy, když máme za sebou „čisto“. Měli bychom znát příběhy bezpráví prožité lidmi, kteří jsou stále ještě mezi námi. Měli bychom rozumět dějinným pohybům, abychom byli schopni kriticky posuzovat současné populistické a manipulační strategie. A konečně bychom měli projít procesem omluvy a odpuštění tam, kde to dosud předchozí generace, byť z pochopitelných důvodů, nedokázaly.

Žáci se s minulostí seznamují také debatou s pamětníkem, který si často onen filmový příběh bezpráví prožil. Jak s ním mladí lidé zvládají mluvit?

Zhlédnout společně s žáky a hostem film, který téma otevře, a pak s pamětníkem o událostech hovořit – to bývá velmi silný, emotivní a nenahraditelný zážitek. Samozřejmě, že jsem poprvé měla obavy. Byla jsem ale, jako při práci s dokumentem často, mile překvapená reakcemi studentů. Byli soustředění, vůči hostu se chovali s respektem. Díky předchozí zkušenosti z práce s filmem se už nebáli, že se budou hloupě ptát, neměli problém projevit vlastní názor a emoci. Dojalo mě například, když si po promítání filmu o Miladě Horákové jeden z kluků zadrhnutým hlasem povzdychl nad tím, co jsme to za národ, který si nechal ničit lidi, jako byla ona.

Lenka Havlíčková

SITUACE, KDY STUDENTI mohou zhlédnout film, a navíc vidět a slyšet lidi, kteří doslova na vlastní kůži zažili například perzekuci komunistickým totalitním režimem, a besedovat s nimi, znamená zkušenost, jakou již těžko někdy získají.

Foto: Josef Rabara

KOMENTÁŘ **Film nabízí mnoho možností, roli hraje i příprava na hodinu**

Marek Výborný popisuje své zkušenosti s využitím dokumentárního filmu ve výuce.

Program Příběhy bezpráví je založen na využití dokumentárního filmu ve výuce a na metodické podpoře při přípravě hodin věnovaných tematice moderních československých dějin. Součástí bývá též krátká ukázka možných přístupů k tématu včetně využití dobových materiálů, pracovních listů atd. Výukové sady jsou vhodným doplňkem výuky na základních i středních školách v kapitolách moderních československých dějin.

Měsíc filmu na školách

Doprovázení studentů na cestě za poznáním moderních dějin je v současné době předmětem velmi bouřlivé diskuse jak v odborné pedagogické a historické, tak i v široké veřejnosti. V kontextu dramatických událostí 20. století je stále zjevnější, že znalosti moderní české, resp. československé historie, by měly být v přiměřené podobě samozřejmostí u žáků ZŠ, o absolventech SŠ nmluvě. Diskuse se vede nejen nad tím, co to vlastně je „historie“ a zda ji vůbec lze nějak „vyprávět“, ale také nad způsobem prezentace historických témat mladé generaci.

A právě do oné oblasti cílí tento výukový program. V rámci něj jsou školám nabízeny zdarma dokumentární filmy s podmín-

kou uspořádání projekce pro žáky a zajištění besedy s pozvaným hostem z řad pamětníků nebo odborníků na téma, o kterém film pojednává. Film škole na nosiči zůstává pro další využití ve výuce i v dalších letech. Školy si tak mohou postupně naplňovat svou „dějepisnou filmotéku“. Zprostředkování dokumentárních filmů se stává postupně jedno-dušším, zvláště po spuštění nově zřízeného audiovizuálního portálu.

Z vlastní zkušenosti gymnaziálního pedagoga mohu potvrdit, že tento způsob obohacení standardní výuky historie maximalizuje přínos pro žáky. Situace, kdy mohou zhlédnout film, a navíc vidět a slyšet lidi, kteří doslova na vlastní kůži zažili například perzekuci komunistickým totalitním režimem, a besedovat s nimi, znamená zkušenost, jakou již těžko někdy získají. I vzhledem k času, který nelze zastavit, je šance na sehnání těchto pamětníků omezená, a je proto velmi vhodné ji využít.

Aktivní role učitele

Kromě projektu Příběhy bezpráví nabízí JSNŠ školám další dokumentární filmy a následně i metodické materiály s návodem, jak vhodně jejich témata zařadit do výuky.

Aby totiž měla práce s filmy smysl, je třeba důkladné přípravy pedagogů. Pouhé puštění snímku či „vyplnění“ suplované hodiny se může nejen minout účinkem, ale může také vést k nepochopení některým zprostředkovávaným událostem v důsledku chybějících znalostí kontextu. Jednotlivé materiály jsou proto doplněny synopsi, rozvíjejícími navazujícími aktivitami apod.

Možností práce s využitím filmu a doprovodných materiálů je mnoho. Je vždy třeba invence pedagoga, jeho zodpovědné přípravy, která zohlední konkrétní podmínky a potřeby dané skupiny. Musí mu jít o více než jen splnění pracovní povinnosti či „odvykládání“ látky. Aktivní role toho, kdo mladé lidi uvádí do souvislostí často komplikovaného vývoje nejen naší historie, pomáhá se v nich orientovat a interpretovat je, zaujímat vlastní kritické postoje, je, zdá se, nezastupitelná. Čím pestřejší výuka, která je opřena o odbornou stránku, se podaří připravit a realizovat, tím větší je pravděpodobnost, že si studenti odnesou poznání, které ovlivní utváření jejich hodnotového systému, postojů ke společnosti, k české či evropské identitě.

**Marek Výborný, pedagog
Gymnázium Mozartova, Pardubice**

V PROJEKTECH KDO JINÝ? žákovské týmy realizují vlastní malý projekt na téma, které si samy zvolí.

Foto: Josef Rabara

KOMENTÁŘ Ukažme mladým lidem cesty, kterými mohou měnit svět

Nesdílíme názory, že mladí lidé nic nezmůžou. V našich projektech vidíme pravý opak.

Výsledky výzkumů týkající se mladé generace bývají hojně interpretovány jako důkaz její zkaženosti. Ano, je zřejmé, že mladí lidé se málo občansky angažují, nedůvěřují principům zastupitelské demokracie, mají špatný vztah k menšinám a podporují populisty s jejich jednoduchými „silovými recepty“. Zároveň ale platí, že jejich postoje formuje svět dospělých. Jsme za ně tedy spoluzodpovědní my, generace rodičů a prarodičů, škola, média. Je pokrytecké jim vyčítat to, v čem se od starší generace neliší.

Že jsou mladí málo občansky aktivní? Jsou, tak jako většina naší společnosti, která je stále přesvědčena, že o všem rozhodují „ti nahoře“. Že jednotlivec sám nic nezmůže, a proto je zbytečné se o něco snažit a způsobovat si tím jen nepříjemnosti. K takovému pojetí „občanství“ jsme byli před rokem 1989 každodenně vedeni. A mnozí z těch, kteří dnes vynášejí kategorické soudy o nejmladší generaci, tehdy pasivním přihlížením k devastaci občanské společnosti přímo přispívali.

Nemá smysl planě lamentovat, ale spíš ukazovat mladým lidem cesty, jimiž mohou oni sami měnit svět kolem sebe k lepšímu –

s využitím mechanismů, které demokracie nabízí. Právě o to se již sedm let prostřednictvím projektu **Kdo jiný?** snažíme. Potkáváme přitom mnoho školáků a studentů, kteří si uvědomují spoluzodpovědnost za místo, v němž žijí, mají nápady, dovedou je uvádět v život, myslí na ostatní, pomáhají potřebným. Věříme, že svým příkladem strhnou vrstevníky, a také se to děje. Právě z těchto důvodů začala společnost Člověk v tísni udělovat ocenění **Gratias Tibi**.

Mezi mladými lidmi je mnoho těch, kterým záleží na jejich okolí a nebojí se převzít zodpovědnost.

Že mladí lidé nedůvěřují politice? Ani tomu se nelze divit. Ti, kdo se ve správě věcí veřejných po roce 1989 angažovali, ji do značné míry zdiskreditovali. Nechtěli, aby politické strany vyrůstaly zdola, byli příliš arogantní, sledovali vlastní prospěch a málo se starali o to, co po nich zůstane. Posílit důvěru studentů v demokratické principy se

proto snažíme prostřednictvím **student-ských voleb**. Od roku 2010 pořádáme před každými řádnými volbami studentské volby „nanečisto“. Na školách je organizují, od přípravy volební místnosti po propagaci voleb mezi spolužáky, sami studenti. Výzkumy ukázaly, že studentské volby zvýšily účast prvovoličů o 6 procent.

Jen málo mladých si ale dokáže představit, že by se v budoucnu stali politiky. Často od nich slyšíme, že se nechtějí „ušpinit“.

V české společnosti se přitom bez nových, vzdělaných, sebevědomých a idealistických politiků jen těžko něco změní. Náš projekt **Hledá se Le-aDr.** chce přispět k tomu, aby se takoví lidé v politice skutečně objevovali. Vybraní účastníci projektu ve věku 18 až 25 let projdou sérií workshopů k rozvíjení znalostí a dovedností, které pak budou moci uplatnit v případném politickém angažmá. Zároveň je motivujeme, aby se pokusili prosadit v místních zastupitelstvech, nabídneme jim možnost stáží i setkávání s vrstevníky, kteří se již politiky stali. Součástí projektu je i soutěžní pořad internetové televize.

Karel Strachota
ředitel programu Jeden svět na školách

TÝM MISE NADĚJE PŘEBÍRÁ CENU GRATIAS TIBI. Na fotografii s norskou velvyslankyní, která jim věnovala studijní cestu.

Foto: Josef Rabara

LOG Každý může přispět ke změně často sobeckého světa

Dobrovolnice Monika, oceněná v Gratias Tibi, vypráví o své studijní cestě do Norska.

Monika Žiaranová patří ke skupině studentů, kteří dobrovolně pracují v neziskové organizaci Mise naděje. V roce 2015 získali ocenění Gratias Tibi v kategorii do 30 let. Součástí ceny Gratias Tibi byla také studijní cesta do Norska. V následujícím textu popsala své dojmy ze setkání s norskými dobrovolníky.

V norské pobočce mezinárodní organizace CISV je už od rána rušno. Pár desítek mladých lidí tu začíná plánovat další kroky „boje za mír“. Nikdy jsem tomuto slovnímu spojení s nádechem oxymóronu příliš neporozuměla. Zde ale nejde o boj v pravém smyslu slova – mladí Norové připravují osvětové projekty pro své vrstevníky, učí je empatii a zájmu o prostředí, ve kterém žijí.

Cena Gratias tibi

- Cena za občanskou aktivitu mladých lidí, kteří pozitivně ovlivňují život ve společnosti.
- Uděluje se ve věkových kategoriích základní školy, střední školy a lidé do 30 let.
- Laureáti mimo jiné získávají možnost zúčastnit se studijní cesty do zahraničí.
- Nominace jsou otevřeny široké veřejnosti.

Po krátké diskuzi se přesouváme o pár ulic dál, do neziskovky Red Cross ORKIS. Společnost organizuje dobrovolníky, kteří pomáhají mladým lidem ze sociálně slabých rodin s doučováním a pořádají pro ně řadu smysluplných volnočasových aktivit. Když pozoruju jejich nadšení a radost, dochází mi, jak zbytečné problémy mě někdy trápí. Mám vlastně všechno. Jsem zdravá, mám skvělou rodinu a přátele, kvalitní vzdělání. Já i mí známí přijímáme tyto hodnoty zcela samozřejmě, ale často si neuvědomujeme, že ne všichni mají podobně výhodnou startovní pozici.

Nikdy mě nenapadlo, že by dobrovolnictví mělo být nějak oceňováno. Proč by také mělo? Přece každý člověk, který se snaží být nápomocný jiným, to dělá, jak pevně doufám, dle svého nejlepšího vědomí a svědomí a neočekává za to odměnu. Tou je samotný pocit uspokojení a radosti. Nám se to však stalo. Cena Gratias Tibi, kterou ohodnotilo naši činnost norské velvyslanectví a program Jeden svět na školách, mi kromě norské zkušenosti ukázala ještě jednu věc. Při jejím vyhlášení jsem okolo sebe viděla spoustu mladých lidí s potenciálem a vůlí pomáhat i tam, kde už to jiní vzdali. Ale je to stále poměrně malé množství je-

dinců i projektů v porovnání s tím, co jsem poznala v Norsku.

Noční sovy

Večer jsme se připojili k lidem z organizace Natteravnene, v překladu Noční sovy. Několikačlenné hlídky brázdí ulice nočního Osla a snaží se předcházet potenciálním problémům a konfliktům. Pokud jsou svědky výtržností, okamžitě volají policii či rodiče, anebo pomáhají dezorientovaným mladým lidem. Očekáváme velké vzrušení, ale naše hlídka byla naštěstí velmi klidná. Narazíme jen na jednoho muže, který potřeboval zavolat taxi. Sám toho nebyl schopen.

Cestou zpět přemýšlím o všem prožitém. Většina lidí v Norsku netrpí nedostatkem financí, uvědomují si však, že i v jejich zemi žijí jedinci, kteří takové štěstí nemají. Norové ale nejsou lhostejní a investují nemalé prostředky do pomoci pro ně zcela cizím lidem. Ale peníze nejsou rozhodující. Důležitější je přístup každého z nás. Aby hodnoty jako ohleduplnost, přívětivost nebo zájem o druhé hledal člověk sám u sebe, a přispěl tím k proměně světa, který tak často projevuje sobectví.

Monika Žiaranová

PAN SKALICKÝ ukazuje na mapě, kudy utíkal spolu s Pavlem Třebínem do Rakouska.

Foto: archiv ČvT

REPORTÁŽ

Aby mohl být knězem, utekl před komunismem do Říma

Osudovou cestu Karla Skalického (*1934), který před 60 lety uprchl z ČSSR, zmapoval tým studentů Gymnázia Česká z Českých Budějovic. Jeho útěk měl nakonec nečekané rozuzlení.

„Bylo to v roce 1955 na Bílou sobotu, šel jsem s rodiči na liturgii velikonoční v budějovické katedrále. Když skončila, tak rodiče šli ještě někam jinam a já jsem šel domů.“ Když procházel Hroznovou ulicí, zastavil se Skalický před obchodem s hudebninami. Za výlohou bylo několik výtisků not Petra Iljiče Čajkovského „Italské capriccio“.

Prohlížel si noty a najednou se za ním ozvalo: „Tak co, příteli, troufl byste si na to?“ Muž, který jej oslovil, byl asi o deset let starší, než tehdy jedenadvacetiletý Skalický. „Teď ještě ne, ale jednou si na to troufnu.“ Hovor se zapředl, až najednou jej neznámý překvapil otázkou: „No a na teologii jste nikdy nemyslel?“ „Ne, nemyslel.“ Po chvíli přemýšlení bere svou odpověď zpět. „No jo, vlastně jo, myslel jsem na to dvakrát, ale to nepřichází v úvahu.“ „Proč?“ Ptá se neznámý. „No protože se chci oženit a mít rodinu a knězem se zrovna stát nechci...“ Poté se rozloučili.

Zhruba po měsíci potkává na mostě znovu onoho člověka, který mu položil palčí-

vou otázku o kněžství. „Poznali jsme se. On měl v ruce knížku, a tak jsme začali mluvit.“ Neznámý se jej zeptal, zda zná knihu, kterou měl v rukách. Byla to kniha Tomáše Kempenského „Následování Krista“. Skalický řekl, že ji nezná. „A nechtěl byste si ji přečíst?“ Skalický si tedy knihu půjčil. Neznámý se jmenoval Pavel Třebín a ještě

„To mě zaskočilo a začal jsem couvat,“ vzpomíná Skalický. V ten okamžik ale opět zaslechl svůj vnitřní hlas, své druhé já, které se mu vysmívá a říká: „Teď se vytáčíš Karle, teď máš strach, ale hele, teď je ten moment, jestli tenhle moment zmeškáš, tak už budeš jenom hnit.“ V tu chvíli se rozhodl... „Jo Pavle, jdu!“

Kdyby jim kontrolovali zavazadla, našli by kleště na štípání elektrických drátů, kompas, speciální mapu a 60 amerických dolarů.

než se rozešli, domluvili se, kdy se příště sejdou, aby mu mohl knihu vrátit. Vlivem této známosti se ve Skalickém utvrdilo rozhodnutí se knězem doopravdy stát.

O rok později Třebín Skalickému sdělil zásadní novinu. Plán útěku. Skalickému pokládá otázku: „Nechtěl bys jít se mnou?“

“ Přes močál a řeky

Bylo domluveno, že Třebín přijede za Skalickým do Prahy a poté pojedou vlakem do stanice Rychnov nad Malší (dnes Rybník). V Kaplici do vlaku přistoupili příslušníci pohraniční stráže a před příjezdem do cíle je legimitovali. Hlídka se spokojila s vysvětlením, že jedou do Rychnova navštívit své známé. Kdyby jim kontrolovala zavazadla, našla by mimo jiné velké izolované kleště na štípání elektrických drátů, kompas, speciální mapu a 60 amerických dolarů. V Rychnově vystoupili a kvůli dešti se ukryli v dřevěné boudě u silnice, kde čekali až padne tma. Okolo deváté hodiny večer přišel jejich čas a oni mohli vyrazit k hranici.

„Najednou tak v posledním okamžiku mě napadlo, byla to celkem blbá myšlenka, protože všechno bylo mokré, 'Počkej Pavle, já si musím vyhrnout kalhoty, abych si je neumočil.' Tak ještě jsme nevyšli, a v tom najednou vyjelo z lesa auto pohraniční stráž, takže kdybychom bejvali vyšli, tak by nás tam viděli a jistě by nás byli kontrolovali.“

Z boudy se vydali směrem k lesu a od tud cestou až k řece Malši. Třebín věděl, že v těch místech má být přes řeku padlý kmen stromu. Po chvíli hledání jej našli a dostali se přes řeku. V lese byla tma, a proto postupovali velice pomalu s rukama před sebou. Vyšli z lesa a po krátkém pochodu se ocitli před řadou černých sloupů - tváří v tvář „železné oponě“. Vrátili se rychle do lesa, neboť po levé straně si všimli pozorovací věže. Když je zpět pojela lesní temnota, z věže vyšlehl plamen, a okolí ozářila světlice. Nezbývalo než čekat, až přejde stráž.

Třebín šťípal první bariéru. „Šlo mu to dost těžko...“, vzpomíná Skalický, ale nakonec ji prošťípal, a přišli k druhé. Izolovanými kleštěmi zkoušeli, zda je v drátech proud. Žádná elektřina v nich nebyla. Proto je celkem snadno přešťípili; podobně lehce šla překonat i bariéra třetí. Za ní byl zoraný pás, kde zanechali svoje stopy. Za tímto pásem však narazili na močál. Protože měli málo času, pustili se jeho středem. Když se dostali na druhou stranu, uviděli rozvodněnou řeku Malši, tvořící hranici. V nadšení se rozhodli řeku přebrodit. Skalickému byla voda až po bradu, balíček již tak mokrého oblečení měl na hlavě. Za řekou už mysleli, že jsou v Rakousku, jenomže po chvíli chůze se před nimi opět objevila další řeka lemovaná roštím. O kus dál po řece narazili na první rakouský dům.

Příběhy bezpráví

Dlouhodobý projekt Jednoho světa na školách, který se věnuje moderním československým dějinám prostřednictvím aktivit:

- **Z místa, kde žijeme** - studentské týmy pátrají po osudech obětí nacismu a komunismu a odpůrců tehdejších režimů.
- **Měsíc filmu na školách** - projekce dokumentárních filmů, diskuse s pamětníky, historiky a dokumentaristy, které se konají každoročně v listopadu na školách.
- **Cena Příběhů bezpráví** - udělují studenti SŠ za odvážné postoje a činy v období komunistického režimu.
- **Proti ztrátě paměti** - kampaň určená široké veřejnosti, vrcholící 27. června v Den památky obětí komunismu.

Více informací se dozvíte na www.pribehybezpravi.cz

Plán jim vyšel. Oba uprchlíci šli pěšky do Freistadtu. Brzy ráno na náměstí nastoupili do autobusu. Když řekli, že jsou dva kandidáti kněžství, kteří právě teď uprchli z Československa, dostalo se jim milého přijetí. Cestující mezi sebou dokonce vybrali do klobouku nějaké peníze. Po cestě poslal Skalický telegram příteli, který jediný věděl, co se chystá udělat. Text telegramu zněl „Máme kluka!“.

Informátor StB

Když se dostali do Vídně, nemohli najít žádné místo pro nocleh a museli se proto přihlásit na policejní stanici. První noc na svobodě strávili uprchlíci ve vězeňské cele. Z Vídně poté cestovali do Gerasu a do Říma.

Z dokumentů Archivu bezpečnostních složek dnes vyplývá, že Třebín byl informátorem StB. Skalický byl vždy přesvědčen, že Třebín utekl

s čistým úmyslem stát se knězem, a že teprve když se mu tato možnost uzavřela, rozhodl se pro spolupráci se státní bezpečností. Hovoří o tom, že by ho ani nenapadlo, že komunistický režim pošle do římské bohoslovecké koleje svého agenta. Z archivů však víme, že celý útěk byl tajnými službami dopodrobna naplánován už od jejich prvního setkání a Skalický sloužil Třebínovi jako důmyslné krytí pro následnou špiónážní činnost. I přes to, co udělal, byl pro něj Třebín andělem, který byl od Hospodina poslán, aby jej „převlel ze země otroctví do země svobody.“

Redakčně kráceno. Příběh zpracován týmem ve složení Václav Křenek, Veronika Kolářová, Eva Koudelková, Jana Marešová a Klára Metelcová,

**pod vedením
Mgr. Jiřího
Krejčího,
Ph.D.**

MNIŠI MAJÍ VELKÝ VLIV nejen na děti, které se v klášterech učí, ale i na jejich rodiče.

Foto: Jana Ašenbrennerová

REPORTÁŽ

Klášterní školy v Barmě tvoří alternativu pro chudé děti

Školy dětem nabízejí vzdělání i ubytování. Chtějí-li, mohou nastoupit náboženskou cestu.

Dřevěná budova, vymalovaná do modra, stojí uprostřed rozlehlého dvora. Místo je poklidné, tiché, vzduch se tetelí vedrem. Z nedaleké venkovní kuchyně se ozývají zvuky nádobí. Klášterní škola Tha Pyay Yoe stojí ve stejnojmenné vesnici v Myanmaru (původní název Barmy). Vedoucí mnich, V. Set Kain Da, principál školy, sedí za stolem, za sebou má oltář se sochou zlatého Buddha – místo slouží jako modlitebna, když se zde zrovna neučí. Je obklopený dětmi. Bere od nich jejich sešity, ukazují mu k opravě věty, které jim právě nadiktoval. Mnich s úsměvem kontroluje jejich písmo a chválí je za dobrou práci. Vše napsaly téměř bez chyby. Děti se vrací do svých lavic a čekají na další instrukce. V té chvíli však zazvoní zvon z nedaleké kapličky. Mnich ukončí vyučování, je čas oběda.

Vše závisí na financích

Získat základní vzdělání je v Myanmaru možno několika způsoby. Vše závisí na financích. Státní školy, kterých je v zemi nejvíce, mohou být finančně nedostupné, stejně jako ty soukromé. Alternativou pro sociálně slabší rodiny jsou tak školy klášterní. V jejich čele stojí mnich, který udává pravidla a řád.

Školy jsou finančně dostupné a zároveň umožňují nastoupení náboženské cesty. Ta však není podmínkou přijetí ke studiu. Pokud ale student chce ve škole bydlet, musí nastoupit jako novic či jeptiška a mimo školní docházky dodržovat režim řízený mnichy. Rodiče často volí tuto cestu, aby jejich dítě podstoupilo striktní výchovu a oni zároveň ušetřili na výdajích na ubytování.

Získat základní vzdělání je v Myanmaru možno několika způsoby. Vše závisí na financích.

„Jsem tu šťastný,“ říká Sandi Mar, třináctiletý novic. Klášterní život mu vyhovuje, rád se učí. Jeho rodiče žijí ve vzdálené oblasti Shan. Často je nevidá. Po studiích se vrátí zpět a doufá, že se bude moci stát mnichem. Svůj denní režim popisuje jako nabitý a striktní. Novicové vstávají kolem páté hodiny ranní, začínají den společnými modlitbami a poté jdou do ulic prosit o jídlo. V de- vět pak začíná škola, ta je přibližně do čtyř.

Po škole mají krátký čas oddechu, pak uklízejí společné prostory a po té se opět modlí. Spát chodí kolem desáté.

Jediná možnost

Organizace Člověk v tísni provozuje přibližně rok ve středním Myanmaru program, který spolupracuje právě s klášterními školami. Program, který napsala a donedávna vedla Tereza Grünvaldová. „Klášterní školy fungují jako záchytné sítě pro děti ze znevýhodněných rodin. Často se stává, že zde najdete děti z Kachinu, Karenu, Sanu – z oblastí, kde stále pokračují boje. Pro rodiče je to většinou jediná možnost, jak poslat své děti do školy, kde dostanou nejen vzdělání, ale i přístřeší. Tyto školy jsou oproti státním školám zadarmo,“ vysvětluje Grünvaldová. Program se zabývá navázáním konverzace s vedoucími mnichy ve školách. Ti mají velkou podporu a respekt ve své komunitě a tím pádem i vliv na rodiče. Jejich vliv může mít velký dopad na prostředí, ve kterém se děti učí a vyrůstají.

Jana Ašenbrennerová
reportáž vyšla také v časopise
Lidé a země (www.lideazeme.cz)

NASTOUPENÍ NÁBOŽENSKÉ CESTY není v klášterních školách podmínkou. Pokud zde však chce dítě bydlet, musí nastoupit jako novic či jeptiška. Děti se učí společně, nezáleží na tom, kdo v klášteře bydlí, a kdo zde chodí pouze do školy.

KLÁŠTERNÍ ŠKOLY jsou pro mnohé děti jedinou možností, jak se dostat ke kvalitnímu vzdělání. Na státní či soukromé školy nemají jejich rodiče peníze.

DĚTI, KTERÍ V KLÁŠTERECH BYDLÍ, musí mimo vyučovací hodiny dodržovat přísný režim.

I ZDE SE VŠAK NAJDOU chvíle pro zábavu. Tak jako jinde, i v Barmě patří mezi nejoblíbenější kratochvíle mladých chlapců fotbal.

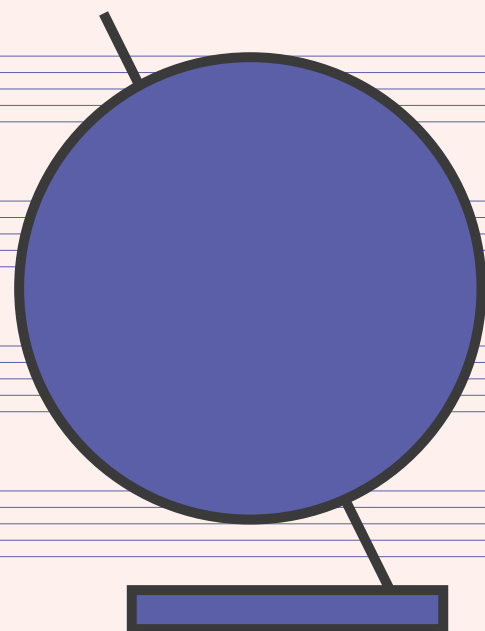
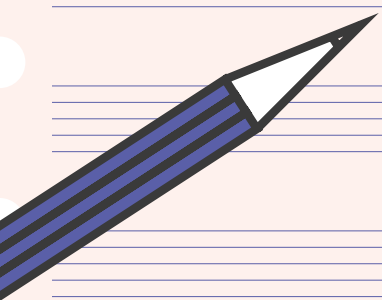
DO ŠKOLY V THA PYAY YOE chodí nejen místní děti. Některé pocházejí ze vzdálených oblastí Barmy, které jsou méně bezpečné.

„1968?
TO NEVÍM...

NARODIL SE
JÁGR?“

Pomozte nám to změnit!”

Inspirujeme pedagogy, jak učit
efektivně a v souvislostech.“

Přispějte přes

www.lepsiskolaprovsechny.cz